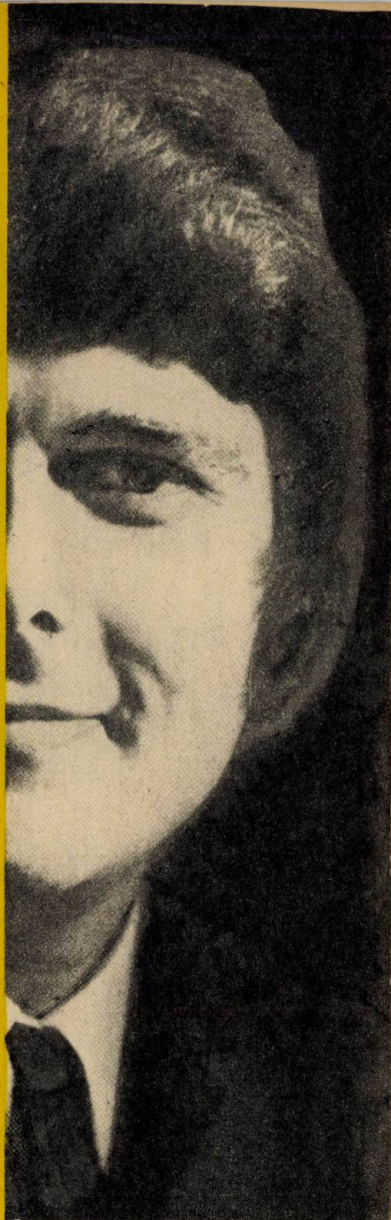
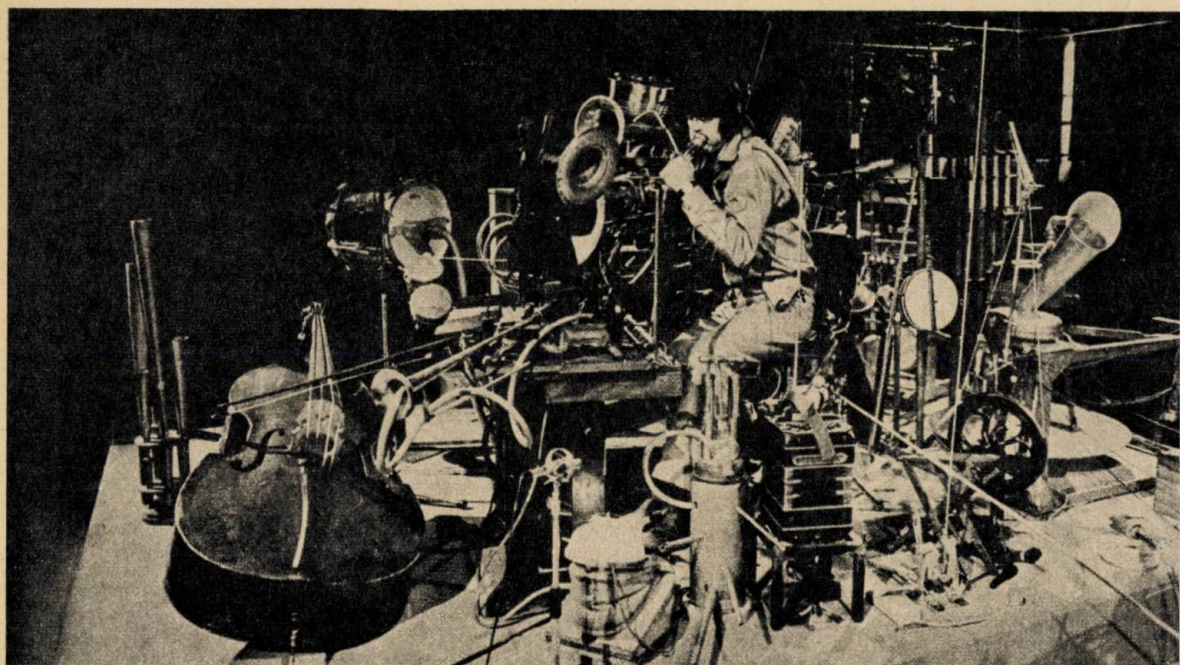

Pentru a feri copiii
de primejdii, trebuie să-i
învățăm să fie prevăză-
tori. Una din căile cele
mai potrivite pentru a
dezvolta la copii simțul
prevederii este să înche-
iem pentru ei asigurarea
de accidente a elevilor.

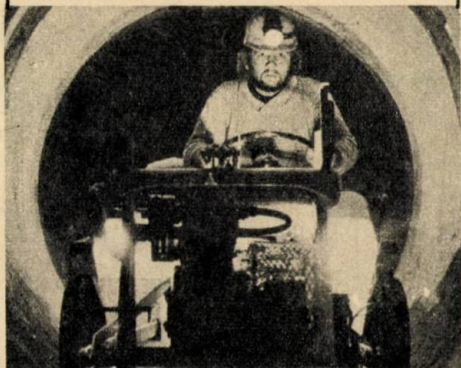
LUMEA ÎN IMAGINI

Ce poate să facă un calacist sau canoist iarnă, atunci când doreștesă-și practice sportul preferat, în aer liber? La Bourg-Saint-Maurice (Franța) câțiva amatori de canoe, foarte întreprinzători, s-au urcat în ambarcațiuni și echipați cu ochelari de schi, și-au dat drumul pe pantele înzăpezite ale muntelui. Entuziaștilor noului sport, veteranii le recomandă atenție la... copaci, singurul obstacol serios în calea avântului lor sportiv.

Nu vă lăsați înșelați de aparențe. Omul din imagine nu este nici colecționar de instrumente muzicale și nici măcar nu le repară. El face cu mult mai mult decât atât: cîntă. Mauricio Kagel este singurul om-orchestra în viață. La cei 43 ani ai săi, Kagel a reușit rara performanță de a compune muzică pentru orchestră și de a o interpreta el singur la «gigantica cutie muzicală» pe care pentru a o instala îi trebuie două săptămîni.

Departate de lumea dezlănțuită a șoselelor. La 45 m sub pămînt, o mașinuță-minune care utilizează drept combustibil propanul lichid străbate conductele de apă care alimentează Londra. Nu este o plimbare de agrement ci una dintre obișnuitele inspecții pentru urmărirea stării «străzilor fără nume, fără lume și fără soare».

POȘTA!

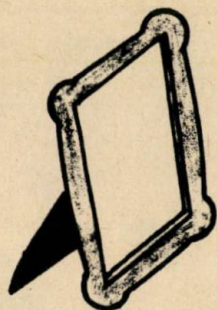
FOLOSIȚI SERVICIILE LIBRĂRIEI «CARTEA PRIN POȘTĂ»

O adresă utilă: UNIVERSALCOOP-
Librăria «Cartea prin poștă», str.
Sergent Nuțu Ion nr. 8-12, sector
6, București.

Comanda se face printr-o scri-
soare și veți primi la domiciliu
cărțile solicitate. Plata se face
la primirea coletului. La cerere,
vi se trimite gratuit catalogul cu
cărțile existente în depozit, sau
în curs de apariție. Astfel aveți
posibilitatea să vă procurați cărți
din toate domeniile de activitate,
cu diverse tematici care vă in-
teresează.

SFATURI PRACTICE • SFATURI PRACTICE

Fotografiile se pot curăța prin frecare cu miez de pâine proaspătă.

Petele de untdelemn de pe dușumele se curăță astfel: se unge locul cu spumă de săpun, iar după 24 de ore se spală cu apă rece.

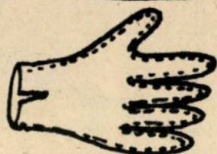
Petele de cafea cu lapte de pe stofele de lână sau mătase se scot prin frecare cu o perie muiată în glicerină curată, după care se spală cu apă caldă. Uscarea stofei se face cu mașina de călcat. Glicerina absoarbe culoarea cafelei și materiile grase din lapte.

Mănușile de piele se curăță prin frecare cu o soluție specială. Soluția se realizează dintr-un amestec de 100 g apă, 90 g săpun moale topit, câteva picături de esență de lămie și cretă pisată.

Geamurile și oglinzile se spală bine cu o bucată de flanelă muiată în apă în care am dizolvat puțină scrobeală.

Esența din coaja de lămie poate fi produsă de gospodine. Se ia coaja de la două lămii și se introduce în 250 g alcool. După 14 zile se filtrează prin tifon și se pune într-o sticlă bine astupată. Se folosește la nevoie.

Nuci proaspete în timpul iernii. Nucile uscate pot fi readuse în starea nucilor proaspete dacă le introducem într-un borcan cu apă, în care am dizolvat o lingură de sare. După 5—6 zile le putem consuma. Apa pătrunzând pînă la miez, îl umflă și-l înmoaie, iar pielea se ia de pe miez cu ușurință ca la nucile verzi.

Petele de cerneală de pe parchet se curăță prin frecarea cu felii de lămie, după care se șterge bine cu o cârpă muiată în apă fierbinte, în care am dizolvat mult săpun.

Insectele care fac carii la mobilă pot fi distruse prin ungerea mobilei cu pensula, cu o soluție specială, pregătită după această rețetă: 15 g apă, 10 g esență de terebentină și 10 g acid fenic. Ungerea mobilei se va face numai în locurile atacate de carii.

Periile de cap se spală într-un amestec de 250 g apă caldă și o lingură de amoniac. Apoi se clătesc tot în apă caldă și se pun la uscat la umbră.

Petele de grăsime de pe haine se curăță ușor. Peste pată se așază o bucată de sugativă curată, peste care se trece cu fierul de călcat cald. Operațiunea se repetă pînă dispare pata, însă, de fiecare dată se folosește sugativă curată.

Cenușa de țigară poate fi de folos în gospodărie. În cenușa de țigară amestecată cu câteva picături de benzină, se înmoaie o bucată de flanelă, cu care se freacă obiectele de aur, argint, aramă sau oțel. Procedîndu-se astfel, obiectele își recapătă luciul inițial.

Plușul de pe mobilă se curăță prin frecare cu foi de varză crude.

Cafea dietetică. Simburii de struguri se curăță și se usucă, se prăjesc și se macină fin. Produsul se fierbe, se îndulcește după preferință și se obține o cafea dietetică, delicioasă.

Alase și culese de ILIE SĂLĂTRUC

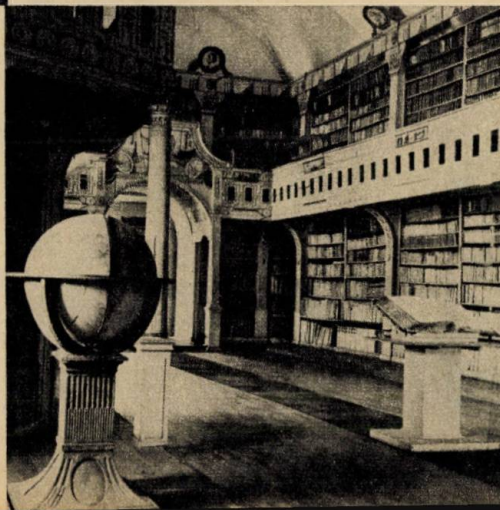
▲ Nocturnă —
CONSTANTIN HRIB — București
 Gingășia teposului —
GEORGE STOICA — Craiova ▶
 În lumina primăverii —
TĂPUȘ N. MARIAN — Rm. Vilcea ▼

**FOTOGRAFIILE
 CITITORILOR
 NOȘTRI**

Batthyaneum (Alba Iulia) —
MARTIN IULIU — Timișoara ▶

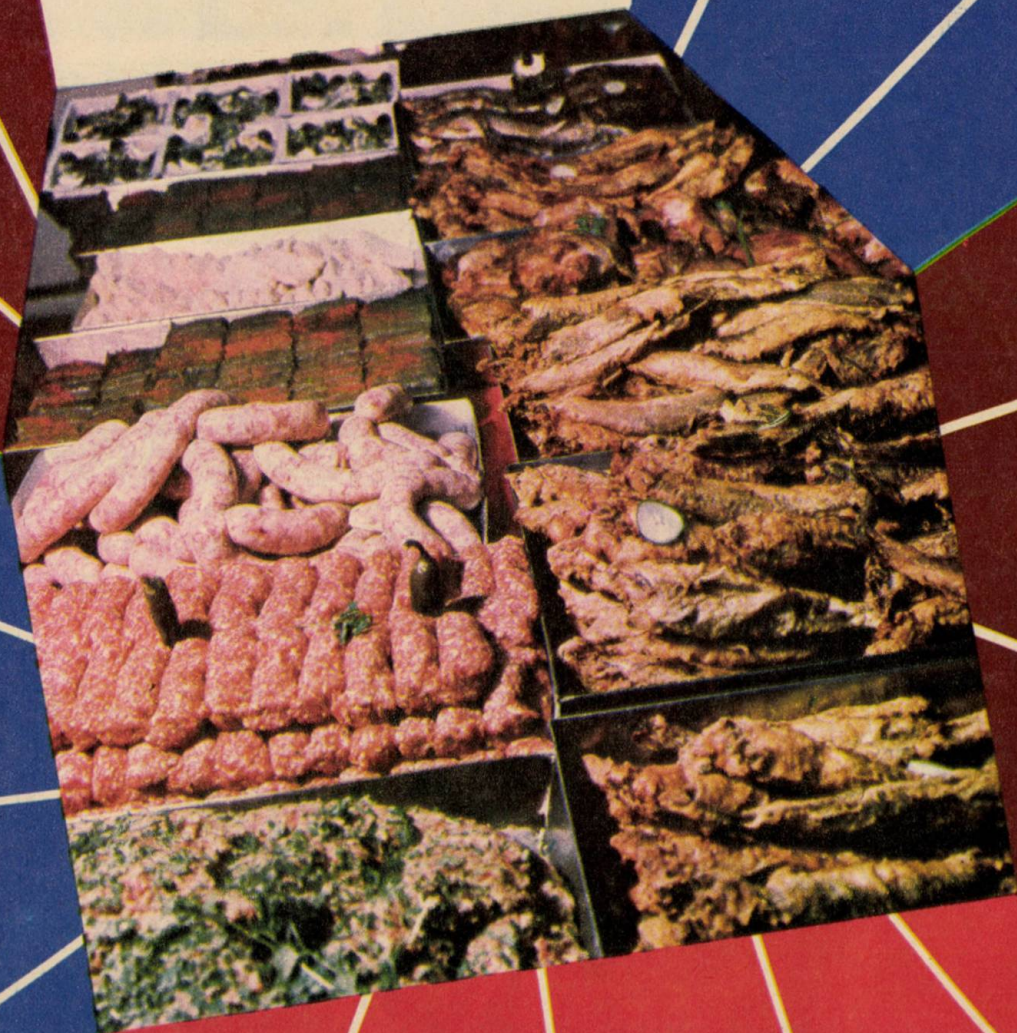
Liniște —
 Prof. **ION ȚAU** — Tecuci

GOSPODINE!

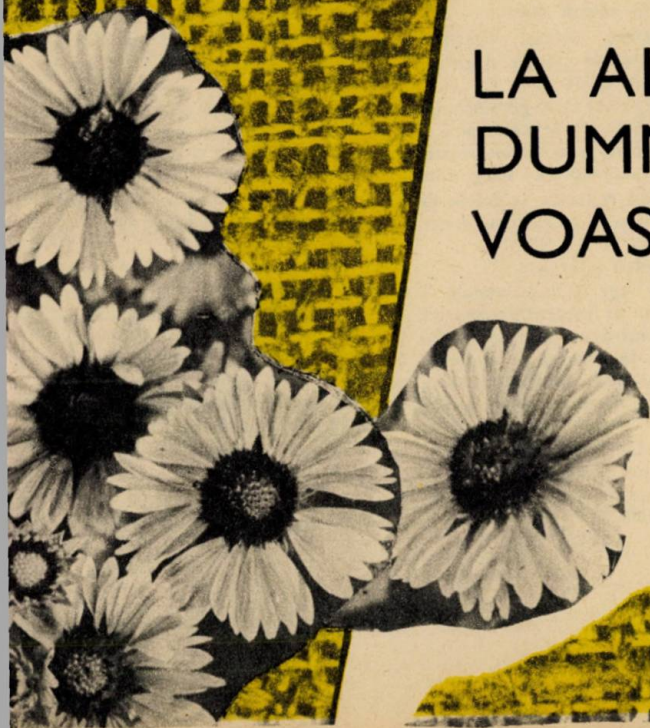
Economie de timp, preparate zilnic proaspete și de calitate, la magazinele **GOSPODINA!**

Semipreparate de legume, din carne de vită, porc și pasăre, preparate din ouă; preparate și semipreparate de cofetărie și patiserie; carne tocată, rasol și friptă.

LA ALEGEREA
DUMNEA-
VOASTRĂ!

GIMNASTICA ȘI SĂNĂTATEA ORGANISMULUI

Centura abdominală are un rol mare în buna funcționare a organelor intra-abdominale și a întregului organism. Atrofia mușchilor abdominali corelată cu obezitatea face să scadă presiunea din abdomen dând posibilitatea organelor să-și modifice poziția inițială și să le îngreuneze buna funcționare. În această situație întâlnim prozele viscerele (căderi de organe) deosebit de grave pentru sănătatea oamenilor. Exercițiile fizice care se adresează centurii abdominale contribuie la dezvoltarea acestor mușchi, normalizează presiunea intra-abdominală, reduc din stratul adipos și refac estetica corpului.

Pe lângă aceasta, exercițiile fizice au o mare influență asupra unor afecțiuni cronice ca: atonia stomacului și a intestinelor, enteroptoze, colite, constipații, nevroză gastrice etc. Aceste exerciții pot avea influență directă asupra dezvoltării mușchilor abdominali (exerciții speciale) și indirecte, exerciții pentru diafragm, bazin, membre inferioare. Pozițiile de lucru cele mai indicate sînt: stînd, șezînd, culcat și atîrnat. Exercițiile se pot face și cu diferite obiecte ca bastoane, mingi medicale, halterase etc.

Exercițiile de diafragm contribuie în mare măsură la fortificarea mușchilor abdominali. Ele se realizează prin inspirații profunde (respirație abdominală) cu sau fără blocarea respirației și apoi expirații puternice. Se pot face de 5—10 ori cu pauze între ele din pozițiile stînd, șezînd ori culcat. În poziția culcat se pot așeza niște cărți de 1—2 kg pe abdomen pentru a îngreuna respirația.

Exercițiile de bazin și membre inferioare contribuie și mai mult la dezvoltarea centurii abdominale. Ca model voi indica cîteva din aceste exerciții.

— Culcat pe spate, cu brațele

lateral. Îndoirea genunchilor pe abdomen cu 2—3 presiuni, apoi întinderea picioarelor. Se repetă de 10—12 ori (fig. 1). Ca variantă se poate executa răsucirea bazinului o dată cu îndoirea genunchilor, la fel în partea opusă.

— Aceeași poziție. Ridicarea alternativă a picioarelor întinse la verticală 10—15 ori (fig. 2). Se poate executa ridicînd simultan picioarele.

— Aceeași poziție. Forfecări de picioare sus-jos, apoi la verticală cîte 20 de fiecare poziție, cu genunchii bine întinși și foarfeca mare (fig. 3).

— Aceeași poziție. Cercuri prin depărtarea picioarelor cu genunchii bine întinși, apoi cu picioarele apropiate, de 10 ori în fiecare sens (fig. 4).

— Culcat pe o parte (alternativ). Ridicarea piciorului de deasupra cît mai sus de 10—15 ori. Se poate încerca ridicarea simultană a picioarelor.

— Aceeași poziție. Balans mare înainte-înapoi cu piciorul de sus, de 10—15 ori pe fiecare parte. Se poate face și cu ambele picioare în același timp.

— Înainte culcat. Ridicarea trunchiului pe palme și pe genunchi de 8—10 ori.

— Pe palme și pe genunchi (pe 4 labe). Îndoirea brațelor pînă ce umerii ajung la sol concomitent cu ducerea piciorului stîng întins înapoi sus, revenire la poziția de plecare și la fel cu piciorul drept. Se repetă de 8—10 ori.

Exerciții speciale

Ex. 1. Sugerea abdomenului la maximum cu inspirație profundă, apoi menținerea poziției 15—30 de secunde, urmată de expirație forțată și revenirea abdomenului. Se repetă de 4—5 ori cu scurte pauze.

Ex. 2. Umflarea (balonarea) abdomenului cu inspirație și menținerea poziției pînă la 30 secunde, apoi relaxarea cu expira-

ție forțată. Se repetă de 4—5 ori. Ambele exerciții se pot efectua în pozițiile stînd, șezînd și culcat pe spate.

Ex. 3. Culcat pe spate. Ridicarea trunchiului la verticală și apoi aplecarea peste picioare, revenire la poziția de plecare. Se repetă de 5—10 ori (fig. 5). La început picioarele pot fi fixate sub șifonier. Se poate executa cu baston, halterase sau minge.

Ex. 4. Aceeași poziție. Ridicarea simultană a trunchiului și a picioarelor întinse (echer) cu menținerea acestei poziții 5—10 secunde. Se repetă de 5—6 ori cu minile pe sol sau ridicate în diferite poziții (fig. 6).

Ex. 5. Aceeași poziție. Ducearea picioarelor peste cap apoi revenire la poziția de plecare. Se repetă de 5—10 ori (fig. 7). Cu timpul se leagă săculeți cu nisip, 1 kg pe fiecare picior sau se ridică picioarele cu mingea fixată între glezne.

Ex. 6. Șezînd depărtat. Răsucri de trunchi stînga-dreapta cu brațele înainte, cu brațele sus, cu bastonul sau mingea, tot de 10—12 ori.

Ex. 7. Atîrnat la scară sau bară. Îndoirea și întinderea picioarelor de 10—15 ori (fig. 8). Se poate executa cu răsucire de bazin în timp ce îndoim picioarele.

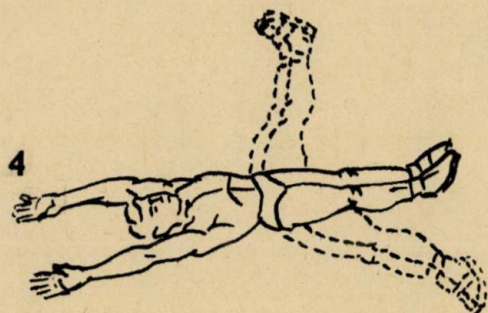
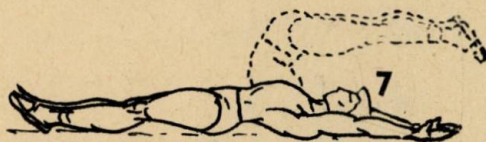
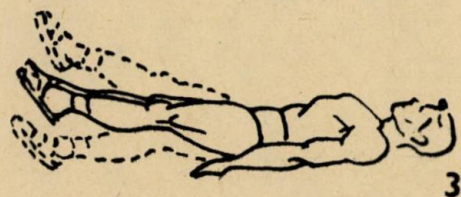
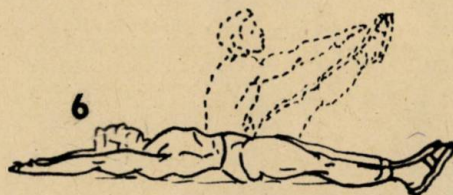
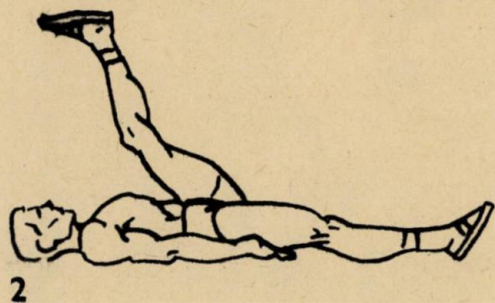
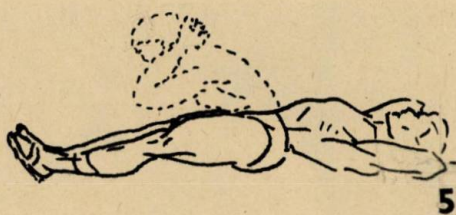
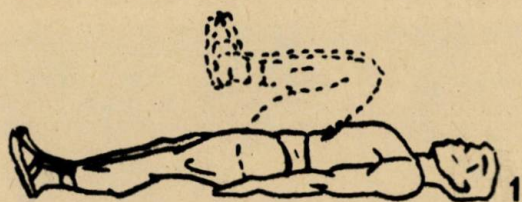
Ex. 8. Aceeași poziție. Mișcarea de pedalare pe bicicletă cu picioare la orizontală 15—30 secunde. Se repetă de 3—4 ori cu pauze de odihnă.

Ex. 9. Aceeași poziție. Ridicarea picioarelor întinse la orizontală sau mai sus, apoi revenire la normal. Se repetă de 10—12 ori (fig. 9).

Ex. 10. Aceeași poziție. Forfecări de picioare pe orizontală (din echer) sau pe verticală cîte 15—20 secunde din aceeași poziție, se mai pot face cercuri cu picioarele întinse apropiate sau prin depărtare.

Să se insiste pe respirație la exercițiile din atîrnat deoarece această poziție blochează toracele și îngreunează respirația. Exersînd zilnic veți constata după cîteva luni reliefaarea mușchilor abdominali, reducerea stratului adipos și o normalizare a funcțiilor organelor aparatului digestiv.

Prof. MARIAN FIRIMIȚĂ

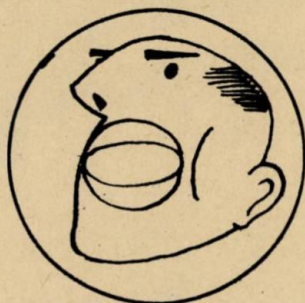

**UN FARMEC ÎN PLUS
CU PRODUSELE
FABRICII „F A R M E C”
CLUJ-NAPOCA**

**Centrala ind. medicamente,
cosmetice, coloranți și lacuri**

UMOR

Copilul: — De ce se zice «limba maternă» și nu «limba paternă»?

Tatăl: — Hm! Pentru că mama vorbește întotdeauna mai mult decât tatăl.

— E rușine să minți. Întotdeauna să spui adevărul, chiar dacă trebuie să suferi.

— Da, mamă, așa voi face.

Se aude soneria.

— Nelule, du-te și deschide; dacă e Liana, spune-i că nu sînt acasă.

Președintele: — Prevenit, pînă acum ai suferit 11 condamnări pentru furt, abuz de încredere, va-

gabondaj, escrocherie etc.

Inculpatul: — Domnule Președinte, vă rog să vorbiți mai încet... în sală e și viitorul meu socru...

Mama: — Ana, ce cauți în enciclopedia tatei?

Fetița: — Caut scufița păpușii mele. Tata mi-a spus că în Enciclopedie găsesc toate lucrurile.

Doi mincinoși

— Eu, dragă, am cunoscut un om care imita așa de bine păsările, încît toate veneau în grădină, în jurul lui.

— Eu, zise celălalt, am avut un prieten care, în timp ce imita cîntecul cocoșului, răsărea soarele.

Fericire casnică.

— Ești fericită?

— Ah!, dragă, soțul meu e cum nu se poate mai cumsecade; pleacă dimineața și se întoarce seara, tirziu de tot... Sînt așa de liniștită ca și cum aș fi văduvă!...

Doă prietene.

— Te măriți din dragoste?

— Desigur, dragă... Cînd nu ești fată bogată, ce să faci?

— Te-ai decis să te măriți cu logodnicul?

— Da!

— Spuneai că nu-i ierți niciodată afrontul.

— Tocmai de aceea mă căsătoresc cu el, să mă pot răzbuna.

Soacra: — Dragă ginere, îți fac plăcerea și mă fotografiez. În care rochie vrei tu?

Ginerele: — În cea de călătorie...

Soțul e supărat, soția se uită chiorîș, dar soțul vrea să facă pace.

— Draga, așa e, am întrebuințat expresii urite. Le retrag.

— Da, da, le retragi... ca să le întrebuințezi iarăși altădată.

Consumatorul: — Cam cîte butoaie de bere se consumă zilnic?

Responsabilul: — Șase-șapte.

Consumatorul: — Vrei să vinzi mai multă bere?

Responsabilul: — De ce nu?

Consumatorul: — E foarte simplu... În pahare să fie cît mai puțină spumă.

Între prieteni.

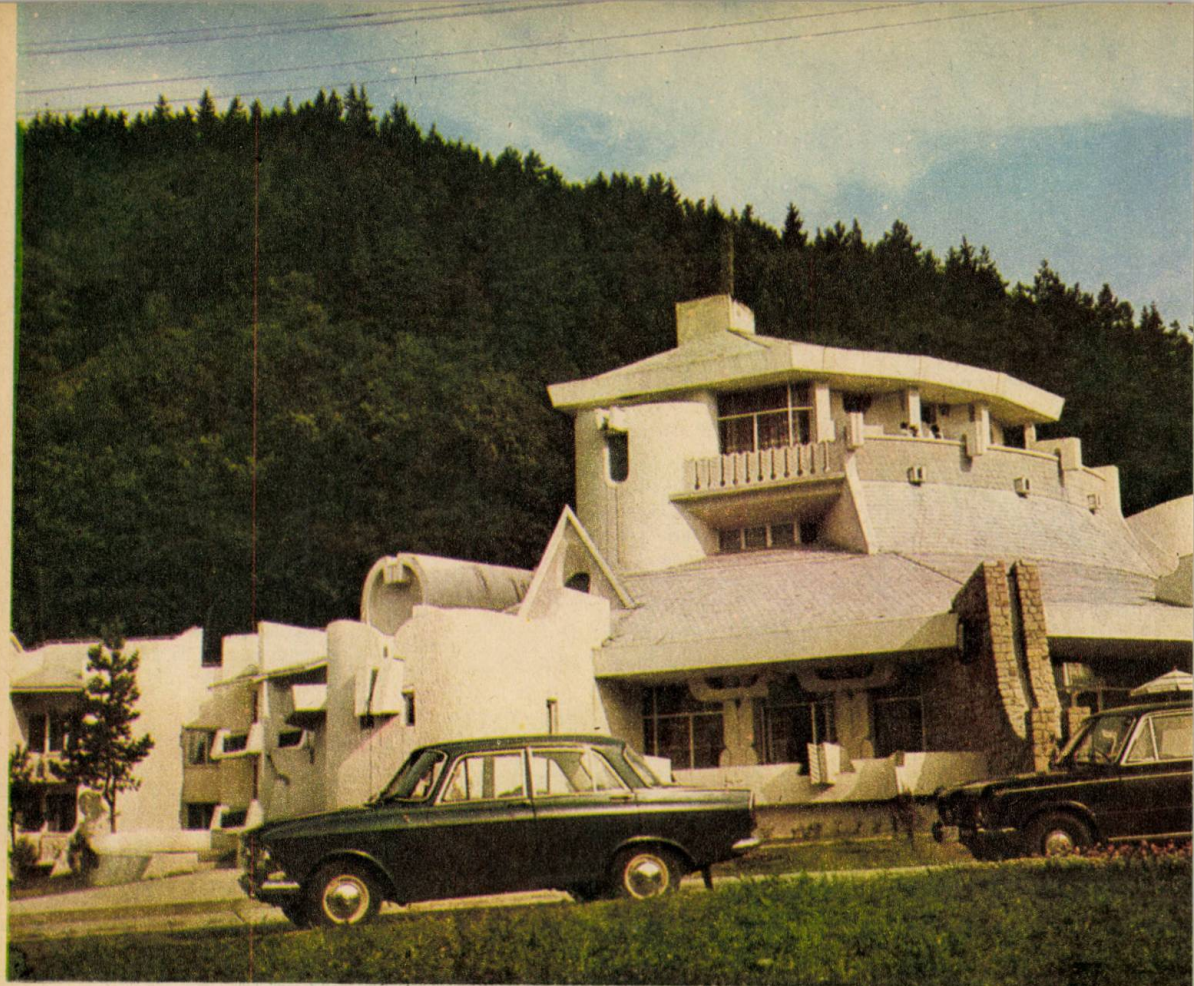
— Știi că mă însor?

— Nu!

— Fac pariu cu tine că nu știi ce face viitoarea mea soție...

— Știi... Face o mare prostie...

UMOR

Dacă doriți să vizitați meleagurile moldovene cu splendide peisaje, monumente istorice și vestigii de cultură românească, vă recomandăm unitățile turistice ale **COOPERĂȚIEI DE CONSUM**, care vă oferă condiții optime pentru un popas reconfortant (camere odihnitoare, plăcute, restaurante cu o mare varietate de mâncăruri și băuturi selecționate).

Vă așteaptă:

HANUL CONACHI — jud. Galați, D.N. 25, Galați-Tecuci, la km 47

CABANA CĂPRIOARA — jud. Vrancea, la 4 km de Focșani
MOTEL CASA ARCAȘULUI de la Tg. Neamț, la poalele Cetății Neamțului

HANUL AGAPIA — lângă mănăstirea Agapia

HANUL DRĂGUȘENI — la 52 km de Suceava spre Roman pe D.N. 2

MOTELUL ILIȘEȘTI — la 23 km de Suceava spre Vatra Dornei, pe D.N. 17.

MAI EXISTĂ ENIGME?

Comorile din apele Streiului ● Mii de monede de aur descoperite în munții Orăștiei ● Al. Odobescu și Al. Macedonski despre legendarul tezaur al dacilor ● Ciudatul testament al unui clujean care s-a îmbogățit peste noapte.

FABULOASELE

COMORI

ALE

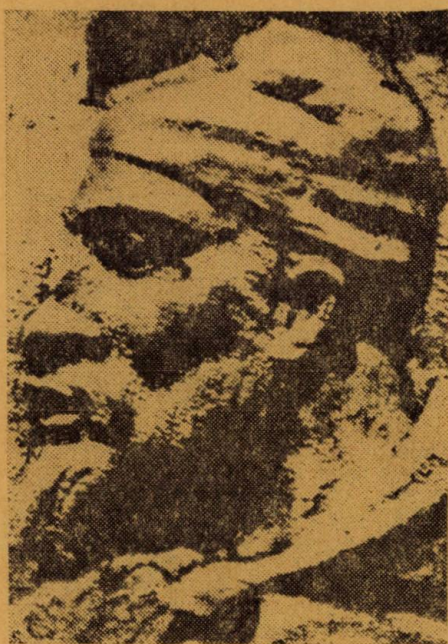
DACILOR

Piese din tezaurul lui Decebal... la București!

O enigmă istorică care-și așteaptă dezlegarea de peste 18 secole acoperă cu aura ei legendară un episod petrecut în faza finală a dramaticelor lupte dintre daci și romani. Despre descoperirea tezaurului lui Decebal ascuns în apele Streiului și mai ales despre uriașa cantitate de aur și argint luată de Traian după cucerirea Daciei păreri istoricilor și arheologilor diferă. Discuțiile durează de mai bine de un veac generind numeroase studii și cercetări științifice. Începînd cu Alexandru Odobescu, care la 22 octombrie 1874 inaugura primul curs de arheologie la Universitatea din București, curs în cadrul căruia a lansat ipoteza că fabuloasele cifre referitoare la tezaurul dac sînt exagerate în izvoarele literare antice și continuînd cu Vasile Pirvan și Nicolae Iorga, pînă în zilele noastre, diferitele interpretări date acestei probleme n-au lămurit încă conținutul ei exact. Avînd în vedere importanța subiectului, am încercat să obțin de la specialiști unele amănunte care ar putea arunca noi lumini asupra enigmaticului tezaur al lui Decebal. Și, cum am aflat despre cîteva surprinzătoare descoperiri menționate de cronicarii medievali, descoperiri care atestau prezența unor mari tezaure de proveniență dacă, iar din lectura a numeroase studii sau din convorbirile avute am extras noutăți asupra acestui domeniu atât de pasionant, în rîndurile ce urmează voi încerca să le consemnez.

Ascunzătoarea de sub ape

Istoria relatează faptul că datorită marilor cantități de aur și argint pe care romanii le-au luat din Dacia, Traian a reușit să restabilească finanțele imperiului, să suprimе impozitele pe anul 106, să ridice numeroase construcții publice și să ofere fiecărui contribuabil un dar în valoare de 650 de dinari. Reiese, deci,

Chipul lui Decebal
(Columna lui Traian)

că informația ajunsă pînă la noi cu privire la descoperirea tezaurului lui Decebal este reală. Iată ce conține textul reprodus din volumul „Istoria romană”, scris de Dio Cassius, în secolul al III-lea: „Se găsiră și comorile lui Decebal, cu toate că ele erau ascunse sub riul Sargetia... căci, Decebal... abătut riul, săpă albia lui și, punînd întrînsa mult argint și mult aur, precum și alte lucruri de mare preț... puse peste ele pietre și grămădi pămînt; după aceea, aduse din nou riul în albia lui, iar în peșteri... ascunse ceșmintele și alte lucruri de felul acesta... Dar Bicilis, care știa ce

se lucrase, fu prins și dădu pe față toate..." (Cartea 68, capitolul 14). Mai târziu, în secolul VI, scriitorul bizantin Johannes Lydos, arată în lucrarea sa „*De magistratibus*”, că romanii au capturat de la daci „aur în greutate de cinci milioane de libre și dublu de argint, în afară de paharele și vasele de neprețuită valoare”. Acestea sînt singurele informații antice, informații considerate fie legendare, fie fantastice de către o mare parte dintre arheologi. De altfel, în ultimul secol au apărut numeroase studii care reflectă contradicția dintre datele istorice ce amintesc uriașă pradă luată de romani de la daci și descoperirile arheologice. Totuși, cronicarii medievali din Transilvania menționează surprinzătoare descoperiri de tezauru fie în apa Streiului, fie pe teritoriul centrului fortificat al dacilor, în munții Orăștiei. Și, semnificativ, de astădată unui istorici sînt de acord că aceste tezauru au aparținut lui Decebal!...

Iată acum faptele așa cum sînt relateate de mai multe izvoare medievale și unele recente. Într-un studiu despre moneda „Koson”, publicat de cercetătoarea clujeană *Judita Winkler* și apărut în urmă cu doi ani, se amintește despre numeroasele descoperiri de monede de aur de acest tip, monede din secolul I î.e.n. Subliniez că este vorba despre moneda socotită de academicianul Constantin Daicoviciu că ar fi fost emisă din ordinul regelui Coson și că prezența acestor piese în munții Orăștiei se explică prin aducerea unui tezaur regal în capitala statului dac de vreunul din regi centrali din sud-vestul Ardealului. În același studiu se arată că prima descriere corectă a monedelor Koson a fost făcută de cronicarul medieval Mathesius Sarepta, în anul 1554, cu prilejul identificării unui mare tezaur într-o ascunzătoare secretă, descoperită sub apele Streiului. Despre acest fabulos tezaur, consemnează într-un articol și profesorul *Gheorghe Anghel*, directorul Muzeului de istorie din Alba Iulia, care menționează că și-a extras informațiile din cronicarul medieval Wolfgang Lazius. În anul 1543, un grup de pescari români a pătruns cu luntrile de pe Mureș în apele Streiului și și-a legat ambarcațiunile de un trunchi prăvălit în apă. Atunci, unul dintre pescari le-a atras atenția celorlalți asupra unor obiecte scilicet pe se vedeau pe fundul râului. Scufundindu-se, acesta a scos de acolo mai mulți galbeni. Intrigați de apariția monedelor, pescarii au început să cerceteze cu atenție împrejurimile, descoperind o boltă zidită în adîncuri și năruită de rădăcinile copacilor de pe mal.

Pătrunzînd în interiorul acesteia ei au scos la suprafață 40 000 de galbeni care purtau efigia regelui Macedoniei, Lysimach. Cronicarul notează mai departe că în afară de galbeni mai erau și „sloiori de aur”. Zvonul despre descoperirea comorii a ajuns pînă la conducătorul Ardealului, cardinalul Martinuzzi, care a ordonat prinderea pescarilor și confiscarea tezaurului. Se menționează apoi că organele anchetatoare au făcut cercetări la fața locului descoperind în boltă subterană alte cîteva mii de galbeni. După aceea Martinuzzi și-a cumpărat o serie de domenii, construind și frumosul castel, în stilul Renașterii, de la Vințu de Jos, castel ridicat după planul arhitectului italian Domenico de Bologna.

Vestea despre fabuloasele averi pe care le deținea Martinuzzi a fost una dintre cauzele care i-au adus acestuia moartea. Se povestește că în luna decembrie a anului 1551, la reședința cardinalului de la Vințu de Jos a venit în vizită generalul spaniol Castaldo, omul de încredere al împăratului Ferdinand de Habsburg, și că, într-o noapte, un grup din soldații ce-l însoțeau pe general, l-au asasinat pe cardinal. După moartea acestuia castelul a fost jefuit, găsindu-se numai 2000 de monede de aur din tezaurul descoperit în apele Streiului. Un alt cronicar medieval, Wolfgang Bethlen, arată însă că în cetatea Gherlei s-a găsit o mare parte din tezaurul amintit, dînd chiar și unele amănunte. Aflăm, astfel, că la Gherla s-a dat peste 872 funți de aur nelucrat (un funt egal cu 636 de grame), 20 funți sloi de aur, 1385 funți argint nelucrat, 466 funți sloi de argint și 4000 galbeni de la Lysimach. Din însemnările recente ale profesorului Iacob Mirza, care relatează despre drama petrecută în evul mediu la castelul din Vințu de Jos, mai aflăm că la Gherla, cu același prilej, s-a mai găsit o masă mare de argint cu 4 vase aurite, cupe, coliere, inele și „minunate covoare aduse din țări străine și o imensă cantitate de pietre prețioase”.

I. Martian, membru al Comisiunii monumentelor istorice pentru Transilvania, scria în „Buletinul societății numismatice române” din anul 1921, referindu-se la comoara găsită în apele Streiului: „...nu mai încapă nici o îndoială că s-a descoperit, undeva, în preajma râului Strei, o bogată comoară din monede de aur ale regelui Lysimach și altele cu inscripția Koson, despre care se credea că ar fi chiar comoara regelui Decebal ascunsă în albia Streiului”. Iar profesorul *Gheorghe Anghel*, în concluzia la însemnările sale, notează:

„Rămâne un fapt care nu necesită comentarii: tezaurul descoperit în Strei a fost o realitate și chiar cronicarii medievali l-au atribuit regelui Decebal.”

California carpatică

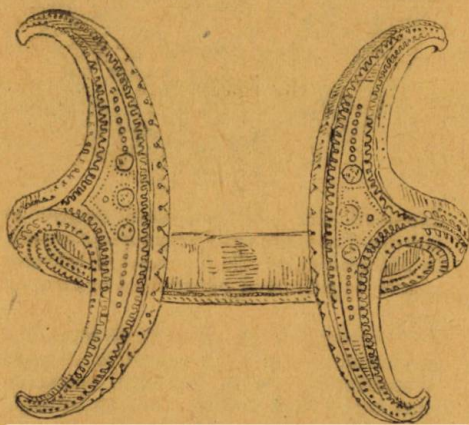
Titulatura de mai sus aparține istoricului francez Jérôme Carcopino, denumire acordată teritoriului locuit de daci, teritoriu considerat încă din antichitate drept „Țara aurului”. În studiul „*Les richesses des Daces et le redressment de l'empire romain*”, Bogățiile dacilor și redresarea imperiului roman, cercetătorul consideră că cifrele din textul scriitorului bizantin Johannes Lydos ar trebui reduse la o zecime, adică romanii ar fi capturat de la daci numai 165 000 de kilograme de aur și 331 000 de kilograme de argint. Păreră specialistului francez a fost însușită și de alți arheologi români, care socotesc exagerate cantitățile de aur tezaurizate de daci.

Dr. docent Dorin Popescu, care a scris un studiu despre descoperirea de obiecte de aur și argint pe teritoriul țării noastre, mi-a declarat, în acest sens, următoarele: „*Ne aflăm de astădată în fața unei serioase controverse între izvoarele istorice și desco-*

cetățile, așezările și mormintele dacice nu s-au găsit decât rareori obiecte de aur, explică teza că tezaurul regilor daci fusese alcătuit printr-o acumulare îndelungată, Decebal, conștient de valoarea prețiosului metal, tezaurizându-l în scopuri politice și economice. Deși s-ar putea ca în viitor să aflăm alte informații, ca nenumăratele movile necercetate încă să ofere arheologilor noi puncte de vedere, studiind metalurgia aurului în epoca dacilor, constatăm cu surprindere că față de perioadele mai vechi cu un mileniu, arta modelării acestui metal prețios marchează un declin accentuat, în numeroase locuri aurul fiind înlocuit de argint. Păreră specialistului român concordă cu cea a cercetătorului francez amintit care arată că „*enormul tezaur al regilor daci, moștenitorii minelor agatirșilor, despre care vorbește Herodot, a acumulat produsul exploatarea din preistorie până în acele zile*”.

Șarpele și plugul de aur

Din epoca bronzului (mileniul II î.e.n.) s-au descoperit numeroase tezaure care ne uimesc și astăzi prin bogăția lor. Unul dintre cele mai celebre este cel de la Tufalău, care conținea nouă topoare de aur și numeroși nasturi din același metal prețios, frumos ornamentați. La Persinari, în apropiere de Tirgoviște, s-a găsit întâmplător o spadă scurtă și lată și 11 pumnale din aur iar la Ostrovul Mare, în județul Mehedinți, s-au identificat 33 podoabe mari de aur ornamentate în relief. Fabuloasele bogății ale șefilor triburilor din acele vremuri pot fi imaginate prin cele două coifuri de aur găsite unul în comuna Poiana Cotoșănești, județul Prahova, și altul la Băiceni, lângă vestita așezare neolitică Cucuteni din Moldova. De asemenea, amintesc tezaurul de la Firiteaz, unde s-au găsit 16 brățări de aur splendid decorate. În același context, menționez din articolul citat al istoricului I. Marțian, faptul că în ruinele Sarmizegetusei dacice, la Grădiște, s-a găsit un plug de aur, descoperire semnalată în „Foaia pentru minte, inimă și literatură”, Brașov, 1853. De asemenea, istoricul italian Ascanio Centorio, care relatează în lucrarea „Comentarii della guerra di Transilvania” despre tezaurul descoperit „*intr-o fortăreață foarte veche aproape de Deva, după ploi abundente și inundații*”, tezaur socotit de cercetătoarea Iudita Winkler identic cu cel descoperit în apele Streiului, subliniază că printre

Brățară de aur descoperită în Transilvania, la Biia. Are capete similare, corpul plin și frumos ornamentat.

peririle arheologice, descoperiri care nu pot confirma până acum uriașele cantități menționate de scriitorii antici. Faptul că în săpăturile arheologice ce s-au făcut în

monedele de aur se aflau și trei piese dispărute astăzi, un șarpe de aur și două figurine — Ninos și Semiramis.

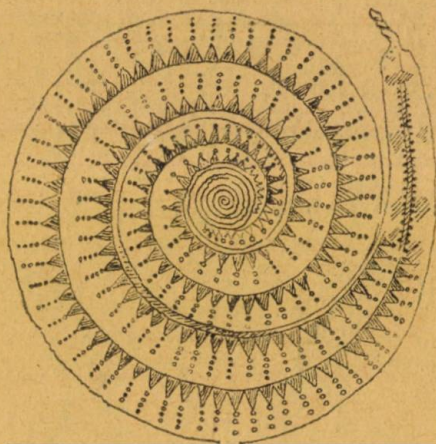
Căutătorii de comori

Studiul cercetătoarei clujene Iudita Winkler amintește și despre alte descoperiri de tezaure monetare de tip Koson printre ruinele așezărilor dacice din munții Orăștiei. Citind cronicarii ea arată că la Sarmizegetusa Regia și în împrejurimile ei, pe la începutul secolului XIX se adunase „o mulțime mai mare poate decât șase sate laolaltă și toți căutau bani printre ruine. Iar cei care găsiră cite un galben-doi fiind foarte numeroși, febra căutării nu slăbea cituși de puțin”. Cercetătoarea citează din datele publicate de specialistul ardelean S. Jako, care a scris un studiu special asupra acestor descoperiri. *Interesant este însă faptul că acum patru ani, în septembrie 1970, un muncitor a găsit la est de terasa sanctuarelor, în afara zidurilor cetății, o monedă de aur Koson...*

Profesorul Gheorghe Anghel din Alba Iulia relatează și el pe larg despre febra aurului ce se răspindise acum 173 de ani printre sătenii din apropierea cetății dacice de la Grădiștea Muncelului. Zvonul despre comorile ascunse aici s-au datorat unei descoperiri întâmplătoare făcută de băiatul Ilisie Popa, de 15 ani, care în timp ce păștea porcii pe dealul Anineșului, în mijlocul pădurii de fagi, a găsit o monedă de aur pe care a dat-o tatălui său Arimie Popa, din Ocolișul Mic. Săteanul s-a dus la 29 septembrie 1803 la locul arătat de fiul său și săpând cu un par de lemn a scos 264 de monede de aur de la Lysimach. Apoi el s-a mai dus odată acolo și a mai găsit cam tot atâtea monede iar pe la sfârșitul iernii a mai scos de două ori cite o sută de monede. De teamă, neținând secretă descoperirea, Arimie Popa a dat monetăriei din Alba Iulia 280 de galbeni iar oamenii din sat aflând despre tezaur s-au dus pe furis la fața locului și au început să scormonească pământul gășind și ei cite două-trei monede. Deși autoritățile au luat măsuri ca să se oprească săpăturile, totuși actele oficiale păstrate în arhive amintesc că preotul Gheorghe Popa din Vilcelele Bune, luând încă cinci oameni cu el, a găsit la rădăcinile unui pom 400 de monede de aur Koson. Vestea s-a răspândit în toate părțile Orăștiei și numeroase grupuri de oameni au pornit spre munți să caute comori. Alarmate, autoritățile au dispus începerea săpăturilor la ruinele

cetății de la Grădiștea. Se spune că în februarie, în munți se adunase atîta lume de parcă „era la un bilci mare”. Atunci, trei cărbunari din Sibiu au găsit 987 monede de tip Koson, piese care au fost confiscate de autorități. Demn de remarcat — scrie profesorul Gheorghe Anghel — este faptul că cu această ocazie s-au semnalat pentru prima oară în rapoartele oficiale ruinele și primele descoperiri arheologice de la cetatea dacică de la Grădiștea Muncelului, adevărata Sarmizegetusa a regelui Decebal. Și, în concluzie, eruditul istoric notează: „Iată deci că legendele și poveștile despre comori care zac sub ruinele unor cetăți au un fond real, materializat în descoperirea cu adevărat a unor tezaure de mare valoare îngropate de strămoșii noștri în împrejurări foarte diverse.”

Deoarece am menționat descoperirile masive de monede făcute în munții Orăș-

Într-unul din cele mai mari tezaure de aur din Transilvania descoperit la Sarasău, în Maramureș, se afla și această spirală care a servit la prinderea părului de lângă urechi.

tiei, socotesc că este nimerit să reproduc, în continuare, un text apărut în „Gazeta Transilvaniei” pe la începutul secolului, text care relevă modul cum s-au îmbogățit peste noapte doi clujeni.

„Legenda are o vechime de două secole, vechime ce se poate constata prin acte aflate în arhiva Țării Ardealului... Comandantul militar al Ardealului, contele Steinville, a dat atunci ordin să fie căutată comoara amintită de un testament ciudat. Pe la începutul secolului XVIII trăia la Cluj un oarecare Pavel Varga. Acesta s-a îmbogățit din senin și în curînd s-a răspîndit

Aversul și reversul unei monede de aur tip „Koson”, piesă descoperită fie pe teritoriul Sarmizegetusei dacice, fie în ascunzătoarea subterană din apele Stretului. Cântărea aproximativ 8,5 grame de aur.

cestea că a găsit comori mari în pământ. În anul 1716, Varga fiind bolnav și crezând că moare, a făcut un testament unde spune printre altele: „Auzind eu, că în muntele... s-ar afla comori, am luat cu mine doi tovarăși... am dat de un pîriu, în alvia lui am găsit pulbere de aur, din care ne-am umplut toți trei căciulile. Mergînd pe pîriu în sus dădurăm la un loc fortificat de la natură...” Varga povestește cum a găsit o deschidere subterană în care a văzut „o strălucire mare, ca și cînd ar arde o lumină”. Intrînd în subterană Varga descrie astfel comorile nenumărate găsite acolo: „De două părți stăteau legați doi ogari de argint curat și cu ochii de diamant. I-am pipăit și apoi văzurăm doi lei, care erau cu totul de aur. Mai înăuntru dădurăm de un om, care stătea pe un scaun de aur și ținea în mînă un baston de aur. Omul, asemenea era făcut din aur iar scaunul era ținut cu pietre scumpe și strălucea ca lumina soarelui în întunecime. În fața lui stăteau înșirați 12 regi cu coroane pe cap, toți din aur și împodobiți cu pietre scumpe. Mai încolo aflăram un fel de pivniță în care erau niște scrisori dar — zice Varga cu șiretenie — nu le-am putut ceti căci nu înțelegeam scrisul. Tot în pivnița aceasta erau o mulțime de buți și vane de argint pline cu bogății fără de sfîrșit.”

După ce arată că din comorile aflate acolo s-ar putea îmbogăți toți locuitorii Ardealului, Varga a astupat gura peșterii cu pietre și apoi s-a despărțit de ceilalți doi prieteni. Așa cum ne-o relatează legenda, ea ar părea o simplă poveste dacă în „Gazeta Transilvaniei”, nu s-ar

sublinia faptul că testamentul celui ce a descoperit comoara s-a păstrat în copie timp de zeci de ani pe la diferite familii din Cluj și, parcă pentru a da și un iz de senzational, ziarul amintește că în anul 1790 s-a format la Cluj „Societatea pentru căutarea comorilor”, societate care a întreprins săpături pe locurile indicate în testament, dar comoara nu a fost găsită...

Este de notat și faptul că scriitorul Alexandru Macedonski încercase pe la sfîrșitul secolului trecut să descopere tezaurul lui Decebal. Iată ce scria el în „Literatură” nr. 6, din 1892, în articolul intitulat „De pe culmea vieții”: „Cineva trebuie să găsească comoara lui Decebal, să cumpere cu ea tot pămîntul. De această comoară era să dau eu în 1882, cu prilejul însărcinării ce mi se pusese să inspectez monumentele istorice din țară, în calitate de comisar extraordinar al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, dar n-am dat...” Și, puțin mai jos, Macedonski conchide: „A! Domnule Urechie, Domnule Urechie! Nu-ți pot ierta că ți-ai dat demisia înainte de a găsi eu acea binecuvîntată comoară! Căci am fi schimbat noi, împreună, și împreună cu alții, fața lucrurilor!”

15 monede „Koson” la București

Din studiul cercetătoarei clujene Iudita Winkler am aflat că la ora actuală au fost depistate în principalele colecții numismatice din lume aproape 150 de monede de aur de tip „Koson”. Ele se împart în două grupe, unele care au o monogramă B A

și altele fără monogramă, pe avers aflându-se un vultur care stă cu aripile ușor desfăcute și ține în gheare o cunună iar pe revers se vede un consul între doi licitori mergând spre stînga. Dintre piesele cercetate de numismatul M. Bahrfeldt reiese că 14 monede sînt la Kunsthistorisches Museum din Viena, două în colecția Cabinetului numismatic din New York, alte piese la Cabinetul numismatic al Muzeului Național din Budapesta. În ceea ce privește străvechile monede de tip „Koson”, care au fost descoperite în zona centrului fortificat al dacilor și care

se află acum în țara noastră semnalează că la Cabinetul numismatic al Academiei Republicii Socialiste România se păstrează opt piese, iar la Institutul de arheologie șapte dintre ele, alte trei monede aflându-se în colecția Muzeului de istorie Odorhei și patru la Muzeul de arheologie din Deva. Informația mi se pare deosebit de importantă deoarece puțină lume, chiar și dintre specialiști, cunosc faptul că mai există piese din valoroasele tezaure descoperite în munții Orăștiei.

SIMION SĂVEANU

MĂRTURII DE ACUM 6000 DE ANI!...

de dr. docent
DORIN POPESCU

membu corespondent al Academiei de
științe sociale și politice

Dr. Amalia Mozsolics, cercetătoare din Budapesta, a publicat, într-o revistă de specialitate, un studiu despre o brățară de aur provenind, spune ea, dintr-un loc necu-

noscut din Transilvania și păstrată în Muzeul de istorie naturală din Viena. Se pare însă că, după informații mai vechi, brățara ar fi fost găsită în prima jumătate a vea-

MAI EXISTĂ ENIGME ?

● Brățara din aur masiv de la Șercaia, județul Brașov și galera de aur de la Grăniceri, județul Arad întruhidează capete de cai din antichitate

● La Vădastra, în județul Olt, s-a descoperit cea mai veche dovadă despre domesticirea calului pe teritoriul țării noastre

● Acest animal de tracțiune era mic și îndesat fiind apt și pentru călărie

● O figurină de alabastru la Turda, județul Alba, reprezintă capul unui cal din mileniul IV înaintea erei noastre

● Trei figurine de piatră sculptate cu ornamente ce ar putea imagina chipuri de cai.

cului trecut la Vad (com. Șercaia, jud. Brașov). În orice caz, e sigur că ea provine din țara noastră, făcând parte dintr-o

furi, este ornamentat cu șiruri de proeminente rotunjite. Brățara are o greutate neobișnuită pentru o astfel de

monie, indiferent de felul în care se purta. Cercetătoarea nu o numește brățară, ci inel votiv, datînd piesa din

Mateescu în cunoscuta așezare neolitică de la Vădastra (jud. Olt), și anume în stratul tot neolitic Vădastra II, putînd fi datat pe la anul 4000 î.e.n. După opinia profesorului V. Gheție, calul de la Vădastra era scund, mic, îndesat și apt pentru călărie. Se pare că într-adevăr calul domestic poate fi identificat în Europa în neoliticul mai nou și în epoca bronzului. Apariția lui este atribuită unor populații care pătrund din răsărit spre Europa centrală. Domesticirea nobilului animal a avut loc în regiunile de stepă din Turkestan și în alte regiuni din răsărit.

Începînd cu epoca bronzului și mai ales spre mijlocul mileniului II î.e.n., dovezile care atestă domesticirea calului devin tot mai frecvente. S-au găsit și la noi psalii (partea laterală a zăbalei), făcute din os sau corn în diferite culturi și locuri. Tot din această perioadă provin și modele făcute din lut ale unor căruțe care puteau să fi fost trase de cai dar, evident, și de boi.

Spre sfîrșitul epocii bronzului și mai ales în prima epocă a fierului apar numeroase piese de harnașament și chiar reprezentări ale calului făcute din lut sau din bronz, dar acum sîntem într-o vreme cînd știm că el era demult domesticit și folosit

Talerul de la Grăniceri (jud. Arad)

serie de brățări de aur cu capete de animale, caracteristice pentru Transilvania.

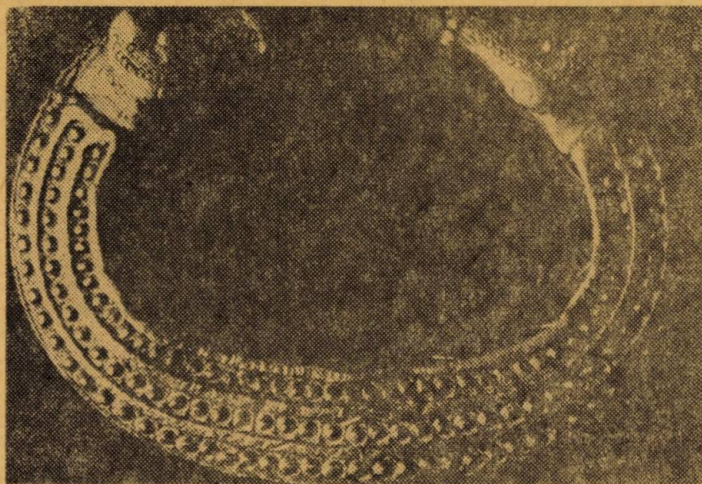
Ambele capete ale brățării se termină într-un cap de cal stilizat, înconjurat de jur împrejur de o linie de cercuri incizate care ar indica un căpăstru. Acest lucru ne face să ne gîndim că e vorba de un cal domesticit. Corpul brățării, gros, subțindu-se spre vir-

podoabă (327 gr), dar nu și pentru această serie de brățări masive, descoperite în Transilvania. Diametrul ei exterior e de 8,8 cm, cel interior de 6,6 cm. Deschiderea ei mică nu permitea să fie purtată pe braț, decît, zicem noi, de o persoană foarte gîgășă (femeie, copil?) Totuși, credem că ea făcea parte dintr-o ținută de cere-

epoca bronzului, prin secolul 15 înainte erei noastre, iar protomele ei de cal considerîndu-le drept cea mai veche reprezentare a calului domestic în bazinul carpatic.

*

Cea mai veche dovadă a domesticirii calului pe teritoriul țării noastre o constituie descoperirea unei falange (a treia), făcută de Corneliu

Brățară de aur de la Vad (jud. Brașov)

„Sceptrul” de piatră de la Casimcea (jud. Tulcea)

atit pentru călărie cit și pentru tracțiune.

Întorcându-ne la obiectul acestui articol, să vedem dacă nu există o reprezentare mai veche a calului domestic în România decît protomele brățării de aur pe care am menționat-o. Cunoscutul cercetător de la Cluj, Dr. Mircea Rusu, ne informează că în Muzeul din Aiud se găsește o figurină de alabastru

reprezentînd un cap de cal. O dungă incizată care trece peste botul calului ar indica urmele unui harnășament. Dacă admitem aceasta, atunci avem de a face cu reprezentarea unui cal domestic mult mai veche decît brățara de aur, deoarece figurina s-a găsit în stațiunea neolitică de la Turda și ar putea fi datată pe la anul 4000 (i. e. n.)

Rămînînd tot în regiunile noastre din așa zisul bazin carpatic, cităm și falera (disc ornamental) de aur de la Grăniceri (jud. Arad), care e ornamentată cu o scenă figurativă în care găsim și doi cai. Falera datează în linii mari cam din aceeași vreme ca și brățara de aur și cailor reprezentați pe ea sînt fără îndoială domestici.

Altfel stă problema în România extracarpatică. Aici nu posedăm reprezentări pe piese de aur de felul celor arătate mai sus, dar cele care le avem sînt mult mai vechi decît acestea. Este vorba de niște capete de cal, figurine de piatră, găsite una la Casimcea, în Dobrogea, alta la Fedeleșeni, în Moldova și a treia la Sălcuța, în Oltenia. Exemplarul de la Casimcea, din piatră albă de calcar, are un ornament în linii reliefate care poate fi interpretat ca un căpăstru. Evident, nu toți cercetătorii sînt de acord că aceste figurine sau „sceptre”, cum li s-a spus, ar reprezenta un cap de cal. S-a presupus că ar putea fi un cap de ciine, sau chiar de hipopotam (care nu a trăit în regiunile noastre).

Aceleași „sceptre” s-au găsit în Uniunea Sovietică, în Bulgaria și Iugoslavia. Ele ar data din mileniul III și e foarte probabil să reprezinte totuși cai, așa cum cred mulți specialiști, piesele fiind caracteristice pentru o perioadă în care pare să se fi răspîndit calul domestic.

Evident, datele pe care ni le furnizează arheologia sînt de multe ori ipoteze, mai mult sau mai puțin verosimile, care așteaptă să fie confirmate sau infirmate prin noi descoperiri.

MAGAZIN VĂ RĂSPUNDE

ECLIPSELE VĂZUTE DE UN ASTRONOM

— Pentru orice necunoscător eclipsele, de Soare sau de Lună, sînt un „spectacol” deosebit. V-aș întreba însă cum le „văd” astronomii? (CORNELIU DRAGOMAN, Constanța).

Imaginea reprezintă fotografia compusă a coroanei solare văzută în timpul eclipsei totale din 7 martie 1970.

— Din punct de vedere științific — ne-a asigurat tov. dr. EMILIA TIFREA, șefa sectorului de astrofizică de la Observatorul Astronomic București — eclipsele de Soare sînt cele mai interesante fenomene pentru faptul că observarea lor (deși durează cel mult 7 minute, majoritatea fiind de numai 2-3 minute) a permis descoperirea unor fenomene de o importanță majoră. Astfel, studiarea atmosferei exterioare a Soarelui, a cromosferei și coroanei solare, a protuberanțelor și chiar a unor elemente chimice înainte de a fi cunoscute pe Pămînt cum a fost heliul, se datoresc eclipselor solare. Heliul a fost descoperit din observațiile spectroscopice la eclipsa din 1868 și abia în 1895 a fost identificat pe Pămînt în gamele unor minereuri radioactive. La eclipsa din

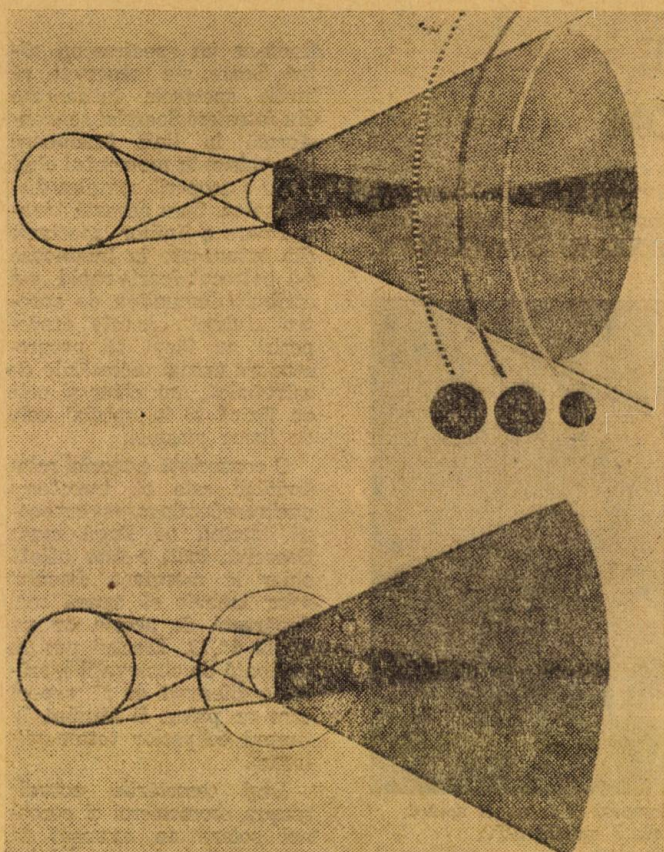
1869 s-au descoperit unele linii spectrale cărora nu le corespundea nici un element de pe Pămînt și atunci s-au atribuit unui element ipotetic numit coroniu. Misterul coronului a fost elucidat abia după 73 de ani, în 1942, de către astrofizicianul suedez V. Edlen, care a arătat că aceste linii se datoresc atomilor de fier, calciu și nichel care, în condițiile unor temperaturi de un milion de grade și a unei presiuni scăzute ce domnesc în coroana solară, au pierdut pînă la 14 electroni (s-au ionizat), ca urmare a unor tranziții de pe diferitele lor nivele de energie, imposibil de obținut în condiții de laborator.

Tot în urma observațiilor eclipselor solare s-a descoperit spectrul „fulger”, caracteristic cromosferei solare. La eclipsa din 1870 îndrept-

tîndu-se un spectroscop către Soare s-a observat că liniile spectrale întunecate din fotosfera Soarelui se transformă în linii luminoase (de emisie) în momentul cînd Luna a acoperit complet discul solar. Cum această transformare a liniilor spectrale din întunecate în luminoase s-a petrecut foarte rapid, s-a atribuit denumirea de spectru „fulger”. Aceste descoperiri au făcut să progreseze nu numai cercetările de astrofizică, dar chiar și cele de fizică și în special cele de fizica plasmelor.

O consecință a teoriei relativității este că traiectoria unei raze luminoase se curbează trecînd pe lângă masa Soarelui, încît o stea aflată chiar la marginea discului solar trebuie să apară mai depărtată de acesta cu un unghi $1'',73$. Efectul pus în evidență de observații a arătat o diferență de $2''$, aspect care ar putea fi studiat în timpul eclipselor totale viitoare.

Deși cercetările actuale asupra cromosferei și coroanei solare au avansat în ultimul timp în așa fel încît cromosfera și coroana pot fi observate în permanență cu ajutorul filtrelor monocromatice și al coronografeilor iar domeniul ultraviolet și de raze X cu ajutorul sateliților și navelor cosmice, nu este lipsit de sens să se întreprindă observații și să se organizeze expediții pentru observarea de la sol a eclipselor totale de Soare. Ele aduc de fiecare dată noi descoperiri privind structura și condițiile fizice din atmosfera exterioară a Soarelui. Fotografiiile obținute la ultimele eclipse de soare printr-un aparat care le menționăm și pe cele efectuate în timpul „eclipsei secolului” de la 30 iunie 1970 au pus în evidență concordanța dintre formațiile coronale observate la sol cu cele observate din raze X sau în domeniul ultraviolet.

Explicarea fenomenului de eclipsă de Soare (sus); eclipsa de Lună (jos).

Soarele fiind steaua cea mai apropiată de noi, studiul său este de o importanță hotărâtoare atât pentru astrofizică în general cât și pentru implicațiile practice ale influențelor componente sale variabile. Activitatea solară influențează fenomenele din ionosferă și geofizică legate de transmisii radio la mari distanțe, de geomagnetism, poate accentua unele maladii.

CARE VOR FI ECLIPSELE ANULUI VIITOR?

Se știe că în 1975 se vor produce 4 eclipse: două de Soare și două de Lună. De pe teritoriul țării noastre se va vedea numai o eclipsă

parțială de Soare și o eclipsă totală de Lună.

EFFECTUL KIRLIAN

Un grup de studenți ieșeni ne întreabă care este explicația științifică a așa-numitei „energii interioare” care se spune că ar caracteriza fiecare ființă.

Fenomenul este cunoscut sub denumirea „efectul Kirlian”, după numele electrofizicului sovietic Simon Kirlian, care, în urmă cu trei decenii, întâmplător, a efectuat următoarea experiență: în contact cu o peliculă fotografică a plasat o plantă aflată între două plăci metalice legate la o sursă de curent alternativ de înaltă frecvență și tensiune înaltă.

Eclipsa parțială de Soare se va vedea la 11 mai când un sfert din Soare va fi acoperit de Lună. Eclipsa începe la $7^h25^m,9$, momentul fazei maxime va fi la $8^h12^m,4$, iar sfârșitul eclipsei la $9^h2^m,4$. Dacă vom privi printr-o sticlă înnegrită vom vedea la 7^h26^m cum umbra Lunii începe să avanseze pe discul Soarelui din partea de nord-vest. Eclipsa totală de Lună vizibilă în noaptea de 18-19 noiembrie începe la $21^h26^m,3$ (18 noiembrie) și se sfârșește la 3^h22^m (19 noiembrie). Sau mai precis are următoarele faze (reproduse din Anuarul Observatorului Astronomic pe 1975): intrarea Lunii în penumbră la $21^h26^m,3$ (18 noiembrie, începutul eclipsei parțiale $22^h39^m,3$, începutul eclipsei totale va fi la $0^h3^m,3$ (19 noiembrie), momentul fazei maxime la $0^h24^m,2$, sfârșitul eclipsei totale la $0^h45^m,0$, sfârșitul eclipsei parțiale la 2^h09^m și intrarea Lunii în penumbră la 3^h2^m .

Efectul neașteptat a fost acela că pe peliculă a apărut un fel de aureolă în jurul plantei, vizibilă chiar și cu ochiul liber.

La repetarea experienței, înlocuind planta cu virful unui deget, fenomenul s-a repetat.

Ce semnificații se pot atribui acestor apariții fotografice? Despre ce tip de radiații poate fi vorba? Sînt doar cîteva dintre întrebările cărora au căutat să le răspundă de

atunci numeroși cercetători sovietici și americani.

Experiențele repetate au dus la lărgirea sferei constatărilor. Astfel s-a concluzionat că razele obiectelor neanimate sînt foarte diferite de razele emise de un corp viu. Și mai mult, acestea diferă de la un individ la altul, înrocmai cum diferă amprente digitale. Chiar razele imprimate pe peliculă ale aceluiași subiect se modifică în funcție de starea sa fiziologică și psihologică.

Astfel, în unele experiențe efectuate, s-a demonstrat că, cu cîteva ore înaintea infecției unei persoane cu un virus gripal, pelicula prezintă unele pete roșii. Dacă un subiect bea alcool, de exemplu, aureola vârfului degetului său devine gradat, mai strălucitor colorată.

Stabilirea unei corelații între conformația razelor și diversele maladii ar însemna un progres considerabil pentru o diagnosticare rapidă. Fotografiile efectuate recent la Universitatea din Los Angeles de echipa de psihologi condusă de Thelma Moss arată că „amprențele” de raze emanate de degetele unor

persoane par a se atrage iar ale altora se resping. Se mai susține și faptul că această tehnică ar permite fotografierea „energiei interioare”, concluzie generată de constatarea că, cei care practică yoga, de exemplu, au o aureolă specifică forței.

O altă constatare: o mare parte din persoanele care sînt calme dau fotografii „Kirlian” cu contururi regulate și culori în care domină albastrul. La cei furioși, mini-oși, „coroana” se mărește și culorile roșu și portocaliu sînt dominante.

Printre cei care au încercat să găsească o explicație științifică a „efectului Kirlian” se numără și binecunoscutul fizician William Tiller, de la Universitatea din Stanford. Potrivit opiniei sale (inserată de revistele „Science et vie” și „Science et Avenir”) „cîmpul electric creat provoacă o emisiune de electroni care pornesc de la sistemul viu și o abundentă ionizare datorată accelerației electronilor de către cîmpul electric. Recombinarea electronilor și ionilor produce emisiunea de radiații expusă de filmul fotografic.”

În mijlocul Atlanticului se va construi un acva-orăș cu locuințe, magazine, institute, uzine, spitale, teatre, străzi și restaurante. Pentru constructorii acestui acva-orăș vor trebui învinse greutăți egale cu ajungerea omului pe Lună. Materialul pentru construcții subacvatice a și fost ales: sticla! Prima construcție din sticlă a și fost experimentată în 1969. La adîncimea de 3 500 m sticla a rezistat foarte bine uriașei presiuni fluide.

Dar cum s-ar simți omul în asemenea adîncimi? Pentru aceasta specialiștii afirmă că omul va trebui să învețe să respire... apă! În apă există suficient oxigen: într-un litru de apă sînt 7 mililitri față de un litru de aer care conține 200 mililitri oxigen.

Știința ne-a dovedit că înainte de a se naște omul respiră lichidul interplacentar iar oxigenul pătrunde în sînge prin membranele celulare. Fiziologul olandez Johannes Kilstrey afirmă că pentru a respira în apă, omul ar trebui să depășească două bariere: cantitatea de oxigen redusă din apă și nocivitatea apei de mare pentru mucoasa plămînilor. Kilstrey a experimentat acest fapt pe cîini cărora li s-a introdus în plămîni soluție sărată, asemănătoare prin proprietăți cu plasma din sînge, în care au fost introduse substanțe chimice care intră în reacție cu bioxidul de carbon, după care li s-a inoculat oxigen pur sub presiune. Cîrind și cîinii s-au obișnuit să inspire oxigen pur din apă timp de 10—15 ore. Au fost realizate experiențe și pe oameni. Un scafandru s-a oferit să inspire apă doar cu un plămîn. Cu ajutorul unui furtun i s-a introdus apă în plămînul drept iar cu cel stîng inspira aer. Scafandru nu a simțit nici o diferență la respirație, dar Kilstrey afirmă că succesul este încă departe.

OMUL — FIINȚĂ UNIVERSALĂ

— *Putem admite drept adevăr faptul că omul va deveni o ființă universală, capabilă să trăiască și să muncească în Cosmos sau în apă la fel de bine ca pe uscat?* (NICOLAE RÎMNICEANU, București).

— Pentru susținerea ideii dv. prezentăm două argumente.

Nu de mult a apărut în „Time” o relatare despre un proiect de realizare a unor colonii spațiale cu 200 000 de locuitori al cărui autor este fizicianul Gerard K. O'Neill de la Universitatea din Princeton.

În viziunea autorului proiectului respectiv baza materială a acestor așezări vor fi niște cilindri lungi de

25 km cu diametrul de 6 km care vor fi plasați în acele puncte ale spațiului unde gravitația și forța centrifugă a sistemului Pămînt-Lună se echilibrează. Cilindrii vor conține tot ceea ce este necesar existenței locuitorilor spațiali: apă, aer, pămînt, o faună variată, bacterii solare și un sistem de oglinzi orientabile destinat să creeze alternanța zi-noapte.

Alți specialiști afirmă că în următorii 30—40 de ani

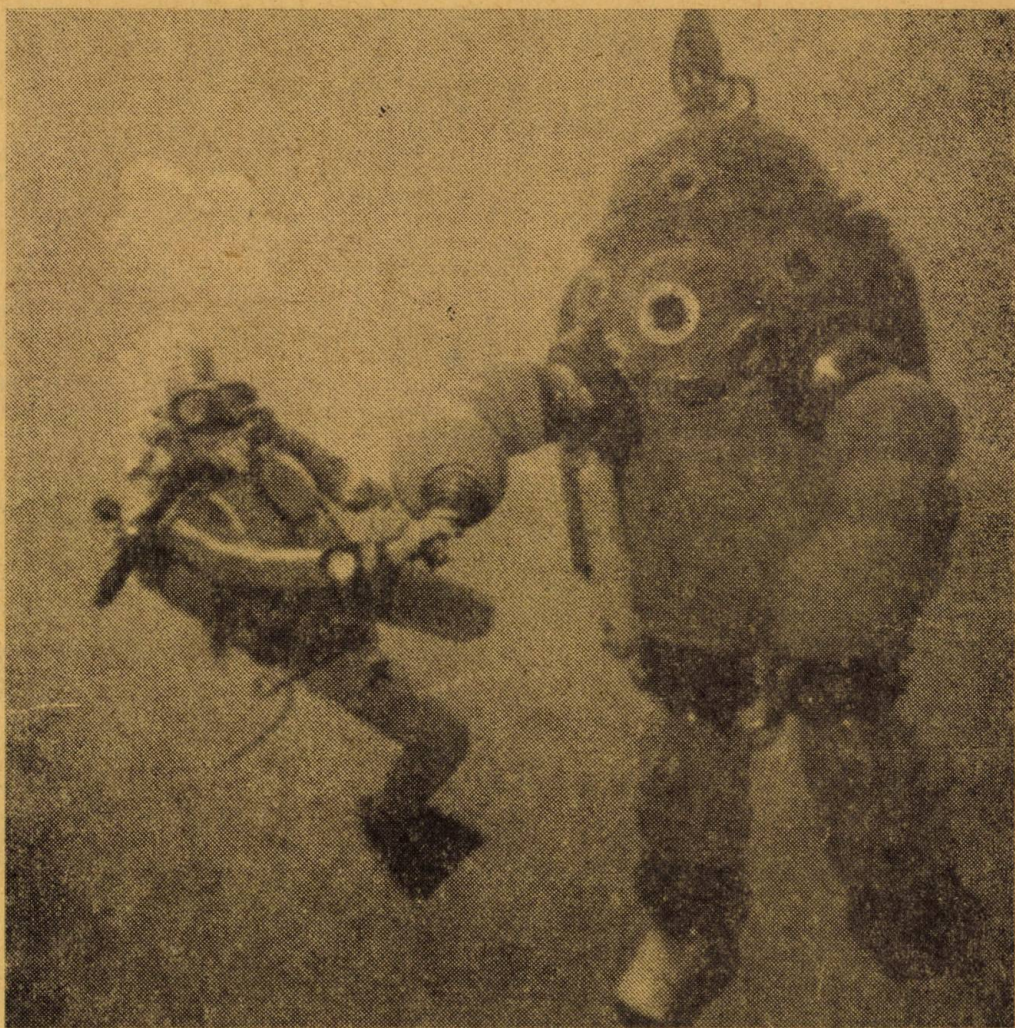
Următoarea etapă ar fi imersiunea omului în lichid. Prin anul 1960 o firmă americană a anunțat că a construit un aparat miniatural pentru saturația singelui cu oxigen. „Pentru a putea trăi în adâncuri, omul trebuie să renunțe la plă-

de bine în apă, ca în Cosmos. Noi studiem aceste butelii. Primele experiențe chirurgicale pe animale vor fi făcute în 1975, iar pe om — în 1980”.

Experimente diverse a realizat și ing. american Walter Rabb care a închis în-

Japonezii au anunțat, la rândul lor, inventarea unor bronhii perfecționate care îi ajută să plonjeze la adâncimi mari.

Deși nu se poate afirma cu exactitate prin ce mijloace ar putea omul respira în apă, nu începe îndoială

mini — afirma recent Cousteau. În sistemul lui circulator trebuie introduse butelii care să aprovizioneze din punct de vedere chimic cu oxigen singele și să îndepărteze bioxidul de carbon. Omul s-ar simți la fel

tr-un acvariu un hîrciog. Rolul bronhiilor a fost îndeplinit de o membrană de siliciu cu care a înfășurat hîrciogul. Pentru a impune omologării bronhiile artificiale construite de el, inginerul american Waldemar Eires s-a scufundat cu ele.

că specialiștii sînt preocupați de această idee. Eforturile lor sînt îndreptate spre transformarea omului într-o ființă universală, care poate trăi și munci tot atît de bine în apă ca și pe uscat și în Cosmos.

50 de întrebări despre

ce fel de om sînteți

Răspundeți, subliniind litera din dreptul răspunsului corect,

DA NU

DA NU

1 Cînd cineva îmi face o observație mă simt imediat jignit.

c a

10 Am multă prezență de spirit și răspund pe loc întotdeauna.

e b

2 Cînd într-o societate îmi dau seama că nu m-am comportat exact cum trebuie, mă obsedează zile întregi.

c a

11 Nu-mi iese ușor din fire; sînt în general calm.

a c

3 Îmi face plăcere să întreprind ceva care... se realizează imediat

e b

12 Nu mi se întîmplă aproape niciodată să las pe mîine ceea ce am de făcut azi.

f d

4 Cînd nu mă simt în formă, mă indispon vizibil.

d f

13 Îmi schimb foarte repede starea de spirit — cu și fără motiv.

c a

5 Se întîmplă de fapt rar ca să mă simt deprimat sau nefericit.

a c

14 Îies cu plăcere în oraș.

e b

6 Nu lucrez cu plăcere doar pentru mine.

e b

15 În general nu-mi fac singe rău dacă nu merge totul perfect.

e b

7 Fac ușor palpitații.

c a

16 Apartin celor care au rareori dureri de cap.

a c

8 Mă simt stînjenit atunci cînd intru într-o încăpere unde s-au și format grupuri de discuție.

c a

17 Mă simt ades neliniștit și nu știu foarte bine de fapt ce doresc într-adevăr.

c a

9 Mă obsedează gafele pe care le fac.

e b

18 Îmi manifest greu sentimentele; mă destăinui doar prietenilor foarte apropiați

e b

DA NU		DA NU			
19	Dacă se poate să merg cu autobuzul fără să plătesc și să fiu sigur că n-o să vie vreun control, probabil că n-aș ezita să călătoresc fără bilet.	d f	35	Sînt uneori atît de nervos încît cel mai mic zgomot mă scoate din sărite.	c a
20	Mă năpădese adeseori gînduri mărunte.	c a	36	Nu sînt un petrecăreț.	e b
21	Cele mai grele conflicte le am de fapt cu mine însumi.	c a	37	Vorbesc uneori despre lucruri pe care la drept vorbind nu le înțeleg.	d f
22	Cred că prietenii mă socotesc drept foarte simpatic.	e b	38	Am uneori senzația că ceilalți mă privesc cu un ochi critic.	c a
23	Țip și eu cînd se țipă la mine.	e b	39	Îmi place să iau parte la petreceri.	e b
24	Cei din cercul meu de cunoștințe sînt în general mai fri-coși decît mine.	a c	40	La petreceri mă retrag adesea deoparte.	b e
25	Am uneori gînduri (imagini) pe care nu le-aș povesti nimănui, pentru că mi-ar fi rușine.	d f	41	Spun în general imediat ce-mi trece atunci prin minte.	e b
26	Uneori clocotesc de energie, pentru ca apoi să mă las pe tînjală.	c a	42	Am adesea sentimentul unei vinovății.	c a
27	Le joc altora cu plăcere cite o farsă.	e b	43	Cred că iau lucrurile mai în tragic decît ceilalți.	c a
28	Am nevoie adesea de prieteni de nădejde ca să-mi însufle curaj.	c a	44	Am de fapt mereu dorința să trăiesc o aventură ieșită din comun.	e b
29	Pot să afirm despre mine că în general mă simt mulțumit.	a c	45	Mă distrează să iau parte la povești puse pe seama unor colegi ai mei.	d f
30	Îmi vine destul de greu să mă descurc într-o societate plină de vervă.	b e	46	Dacă nu mă întîlnesc zilnic cu prieteni, m-aș simți profund nefericit.	e b
31	Mă frămîntă ideea că aș putea să fiu pus deodată în fața unor greutăți sau probleme cărora trebuie să le fac față.	c a	47	Mă simt bine atunci cînd în jurul meu „s-a întîmplat ceva“.	e b
32	Între altele, mă distrează glumele fără perdea.	d f	48	Am senzația adesea că ceea ce e în jurul meu nu e real.	c a
33	În general prefer să citesc decît să fac vizite.	b e	49	Cînd eram copil, făceam tot ce mi se spunea, fără să protestez.	f d
34	Îmi fac adesea gînduri în legătură cu sănătatea mea.	c a	50	Mă risipesc adesea în fleacuri.	c a

ACCIDENTELE EREDITARE

Dialog cu prof. dr. Constantin Maximilian

— S-a spus de nenumărate ori că bolile ereditare sînt accidente imprevizibile și, paradoxal, firești.

— Nici n-ar putea fi altfel. Sînt imprevizibile deoarece orice genă poate suferi o modificare (mutație) și cel puțin deocamdată nu știm care și sînt firești deoarece fără mutații evoluția ar fi fost imposibilă. Bolile ereditare fac astfel parte din istoria vieții...

— Aproape pretutindeni în lume se acordă un spațiu mereu mai mare patologiei genetice. Care sînt rațiunile acestui interes?

— Marile succese ale medicinei noastre au antrenat o diminuare considerabilă a bolilor infecto-contagioase. Paralel, în mediul înconjurător au pătruns nenumărați factori care pot altera universul genetic. Prin acest dublu mecanism, patologia umană contemporană devine o patologie ereditară. Nu este nimic surprinzător în această afirmație. Cel puțin 4—5% dintre toți copiii sînt purtătorii unei sau unor mutații cu efecte negative care își vor manifesta efectele, n-are importanță cînd, în cursul vieții. Mai mult, chiar accidentele cardiovasculare și cancerul implică în procente variate și participarea eredității — ele nu sînt însă boli ereditare în accepțiunea strictă a cuvîntului. La urma urmei — și aceasta este una dintre cele mai semnificative concluzii ale geneticii — întreaga noastră viață, din momentul nașterii pînă la moarte, este rezultatul eredității și al mediului.

— Revenind la bolile ereditare — care sînt posibilitățile noastre de a reduce sau, eventual, împiedica apariția accidentelor genetice?

— Putem acționa la două nivele — la nivelul agenților perturbatori (mutageni) și la nivelul purtătorilor — al părinților. Lista factorilor mutageni este considerabilă și crește permanent. Din fericire numai un procent destul de mic s-a dovedit mutagen la om. Deocamdată sîntem pe cale să realizăm o „carte neagră” a substanțelor care dereglează cosmosul ereditar. Apoi se vor lua măsuri — de fapt s-au și luat — pentru eliminarea lor din

mediul ambiant. Mult mai important este nivelul următor. Pentru profilaxia bolilor ereditare s-au creat în multe țări ale lumii — și trebuie să subliniem și la noi — centre de sfaturi genetice. În aceste unități se apreciază, cu ajutorul unor metode de cercetare complexă, riscul unei persoane de a face o boală ereditară sau de a naște un copil anormal. Mă voi limita la cîteva aspecte. Există un număr relativ mare de tulburări condiționate de anomalii cromozomiale. Uneori unul dintre părinți este purtătorul unei modificări structurale ale unuiu dintre cromozomi, la asemenea circumstanțe riscul de a avea un nou copil anormal este mare. De pildă — acesta este exemplul cel mai concludent — 8—10 la sută dintre copiii cu sindrom Jown au o anomalie cromozomială caracteristică; la jumătate din cazuri ea este moștenită. Ca atare orice mamă care a născut un copil cu această tulburare trebuie studiată citogenetic. De asemenea mamele care au născut copii cu malformații grave sau au avut avorturi multiple pot fi, ca și soții lor de altminteri, purtătoarele unei anomalii cromozomiale. Noi am întîlnit nu rareori asemenea situații care ne-au permis să apreciem exact riscul.

— Dacă riscul este variabil, cu alte cuvinte dacă nu poate fi stabilit cu certitudine, ce atitudine se ia?

— Depinde. Astăzi se poate studia structura genetică a embrionului. Se face o puncție în cavitatea uterină, se extrage lichid și se fac culturi de celule. Atunci se știe dincolo de orice îndoială dacă embrionul are sau nu o anomalie cromozomială. Mai mult, se pot descoperi și cîteva zeci de boli ereditare.

În unele circumstanțe vrem să aflăm doar sexul embrionului. Este simplu, dacă avem celule din lichidul amniotic. În viitorul apropiat această metodă se va extinde — deși dificultățile tehnice sînt mari iar riscurile punției destul de importante. Oricum, vom avea la îndemînă o serie de posibilități remarcabile pentru a reduce numărul copiilor cu boli ereditare.

— Și totuși se nasc și se vor naște copii handicapați genetic. Care sînt perspectivele terapiei genetice?

— Tratamentul bolilor ereditare a început de mult. Diabetul zaharat este o dovadă. În viitorul apropiat, biochimicii vor încerca să

sintetizeze enzimele deficiente. Se știe că în multe boli ereditare lipsește o singură enzimă. Administrarea enzimelor specifice va corecta tulburările. Noi credem că spre sfârșitul acestui secol genetica va reuși una dintre cele mai spectaculoase performanțe din istoria științei,

înlocuirea genelor anormale cu gene normale. În acel moment lupta împotriva hazardului va intra pe un drum al cărui sfârșit nici nu îl bănuim. Cert, bolile ereditare nu vor mai fi o problemă.

ADRIAN DOHOTARU

test

REZULTATELE

test

Numărați întâi de câte ori ați subliniat litera *f*. Pentru fiecare *f* subliniat aveți un punct. Așadar, în total, câte sublinieri de *f* aveți? Totalizați 5 puncte sau, mai mult? Într-o asemenea situație, trebuie să vă spunem că... nu ați răspuns cu sinceritate la întrebări. Sau poate nu sînteți suficient de autocritic. Este inutil să mergeți mai departe dacă nu vă hotărâți la o perfectă sinceritate. Iată pentru ce, vă rugăm să reluați lectura întrebărilor și, chiar împotriva orgoliului dumneavoastră, să răspundeți sincer.

Dacă ați obținut 4 puncte sau mai puțin din sublinierea literei *f*, puteți continua dacă vreți să aflați *cum sînteți de fapt*. De câte ori ați subliniat litera *c*? Pentru fiecare subliniere a literei *c*, aveți un punct. Acum numărați de câte ori ați subliniat litera *b*. Și aici, pentru fiecare *b*, aveți un punct.

În legătură cu literele *a*, *d* și *e*, nu vă faceți griji. Nu au nici o semnificație în test.

Urmăriți totalul obținut la litera e. Se referă la starea de labilitate sau stabilitate a dv. Adică vă relevă dacă sînteți o persoană nervoasă, care acționează în funcție de buna sau proasta dispoziție pe care o are, care își schimbă foarte ușor această stare, și în general indică o predispoziție spre visare. Sau, dimpotrivă, sînteți un om hotărît, rațional, păreriile sau hotărârile pe care le luați nu sînt pripite, subiective, schimbătoare...

De la 24 puncte în sus: foarte schimbător, treceți repede de la o stare de bună dispoziție la una proastă, subiectiv, nesigur, influențabil, predispus la spaima, la fobii, la crize de nervi.

De la 19 la 23 de puncte: vă temeți de orice fleac și vă stăpîniți greu. Există o oarecare nesiguranță în atitudinea dv., în aprecierile pe care le faceți. Temperament vulcanic.

De la 13 la 18 puncte: În general sînteți un om influențat de păreriile celor din jur, subiectiv în aprecieri, dar fără patimă.

De la 8 la 12 puncte: Sînteți subiectiv, dar în hotărârile luate intră în aceeași măsură și raționalul, încercînd să împăcați impresiile personale cu datele obiective. Vă stăpîniți mai ușor în comparație cu cei ce totalizează multe sublinieri ale literei *e*.

De la 2 la 7 puncte: sînteți omul pe care se poate conta, rațional, echilibrat în hotărârile luate, în comportament.

De la 0 la 1 punct: faceți parte dintr-o categorie extrem de rară. Absolut „de stîncă”. Nu vă temeți de absolut nimic și sînteți exact contrariul unui visător.

Litera *b* vă relevă tipul de personalitate

De la 22 de puncte: extrem de interiorizat, nu contractați prietenii.

De la 16 pînă la 21 puncte: în general vă împrieteniți greu, vă faceți multe probleme de conștiință, sînteți de o exagerată prudență cu cei din jur, nu vă exteriorizați gîndurile și sentimentele.

De la 11 la 15 puncte: mai degrabă reținut decît prietenos, mai degrabă prudent în relațiile interumane.

De la 6 la 10 puncte: sînteți un om prietenos, fără să exagerați, optimist în viață, vă place viața de societate, preferînd însă viața de familie.

De la 1 la 5 puncte: legați repede prietenii, cu mult optimism, impulsiv în relații, foarte deschis, dezvăluindu-vă imediat sentimentele, gîndurile, deciziile.

0 puncte: exagerat de sociabil, vă place viața mult „în afara casei”, optimism extrem, vă surprinde la culme orice ar veni să vă contrarieze, foarte impulsiv.

GREFA FICATULUI E POSIBILĂ?

Mai multe încercări de grefare a ficatului, acest organ cu funcții atât de complexe, au demonstrat că transplantul este posibil. Rămân însă câteva puncte de elucidat. Se caută cu insistență soluții atât pentru a preveni și combate fenomenul de respingere care anulează, de multe ori, îndrăzneț operație cât și pentru a mări timpul de supraviețuire a bolnavului. Desigur, orice câștig de timp în prelungirea vieții este important. Mulți specialiști declară că, la ora actuală, un transplant este considerat o reușită atunci când pacientul supraviețuiește un an de zile de la operație fără nicio altă intervenție. Iar, după cum se știe, o seamă de grefe, în special în cazul rimichilor, pot fi socotite, conform acestei păreri, reușite.

HEPATITA CRONICĂ ȘI VICTIMELE EI

Pentru grefa ficatului, problemele par mai complicate. Sensul umanitar al acestei operații atât de grele și cu riscuri încă destul de mari, apare cu claritate. Sute de oameni mor anual, din pricina unei insuficiențe hepatice acute. Nu este o boală incurabilă. Dar ea trebuie tratată la începuturile ei. Aceasta rămâne singura cale de a reduce mortalitatea.

Există în Anglia o instituție specializată destinată cercetării ficatului. Cercetătorii englezi caută metode de tratament pentru a vin-

deca bolnavii de insuficiență hepatică, în diferite faze. Cele mai spectaculoase cercetări, cu rezultate destul de promițătoare, sînt cele vizînd atât utilizarea ficatului artificial cât și grefele de ficat. Folosirea unui ficat artificial — de fapt un aparat care să permită bolnavului să ducă o viață normală în timpul în care suferă de o insuficiență hepatică — ar salva multe vieți.

FICATUL ARTIFICIAL

Astăzi, s-a ajuns la un fel de ficat artificial în care singele bolnavului este trecut printr-o coloană de cărbune de pămînt care înlă-

tură cu proteina singelui cum ar fi, de pildă, pigmentii bilei. A fost folosită și o altă metodă cu efect temporar. Un ficat de porc, menținut în viață artificial poate îndeplini câteva ore funcțiile ficatului bolnav. Ameliorarea este însă în acest tratament doar temporară, ceea ce pretinde repetarea tratamentului destul de greu.

Toate metodele nu au însă efect în cazurile de ciroză provocate, după cum se știe, de un virus, de otrăvirea cu alcool sau de o alterare a celulelor ficatului printr-o absorbție prea mare de fier din alimentele consumate, datorată, la rîndul său, unui defect genetic.

O TEMERARĂ OPERAȚIE: TRANSPLANTUL

Grefarea ficatului, înlocuirea ficatului bolnav cu unul sănătos este o măsură extremă, la care se apelează atunci cînd boala este incurabilă. Operația este foarte dificilă, prezintă riscuri, de-

tură paracetamolul și alte substanțe ce otrăvesc ficatul. De asemenea, singele este trecut prin coloane de rășini avînd proprietatea de a face între ele schimb de ioni destinate a înlătura substanțe ce au o strînsă legă-

Celula hepatică a unui bolnav de hepatită cronică agresivă, privită la microscopul electronic. Se observă prezența în celulă a unui corp intranuclear.

pinzind foarte mult de găsi-rea unui donator.

În Anglia, profesorul R. Y. Calne de la Universita-tea din Cambridge a făcut 36 de transplanturi de ficat în ultimii cinci ani. Trei dintre bolnavi sînt încă în viață iar alți cîțiva au supraviețuit un an de la zile du-pă grefă. Cazul cel mai reu-șit este acela al unei femei de 45 de ani care trăiește de cinci ani cu un ficat grefat.

Firește, este importantă și starea fizică și morală a celui care va suferi o opera-ție de grefare. Bolnavul este avertizat asupra riscurilor și în general știe tot ce se întîmplă.

Organismul primește sau respinge

Rămîne încă o problemă deschisă: reacția imunitară

a organismului, înlăturarea pericolului de respingere.

Transplantul de ficat nece-sită o tehnică operatorie mult mai complicată decît acela de rinichi, de pildă. În timpul transplantului, este foarte greu de legat între ele micile canale excretore ale bilei. La fel, se întîmplă, în cazul principalelor vase sangvine. Se ivesc apoi, ris-curi serioase de infecții post operatorii. Un icter mecanic se poate declanșa datorită imposibilității bilei donato-rului de a funcționa normal. Cercetările își propun să găsească un stimulent atît pentru a împiedica respinge-rea imunologică cît și pen-tru a ajuta organismul bol-nav în timpul regenerării ficatului. Importante sînt și studiile ce se fac pentru a găsi soluții menite a împie-

dica un alt fenomen de te-mut într-un transplant: de-teriorarea ficatului.

(după revista „Spectrum“)

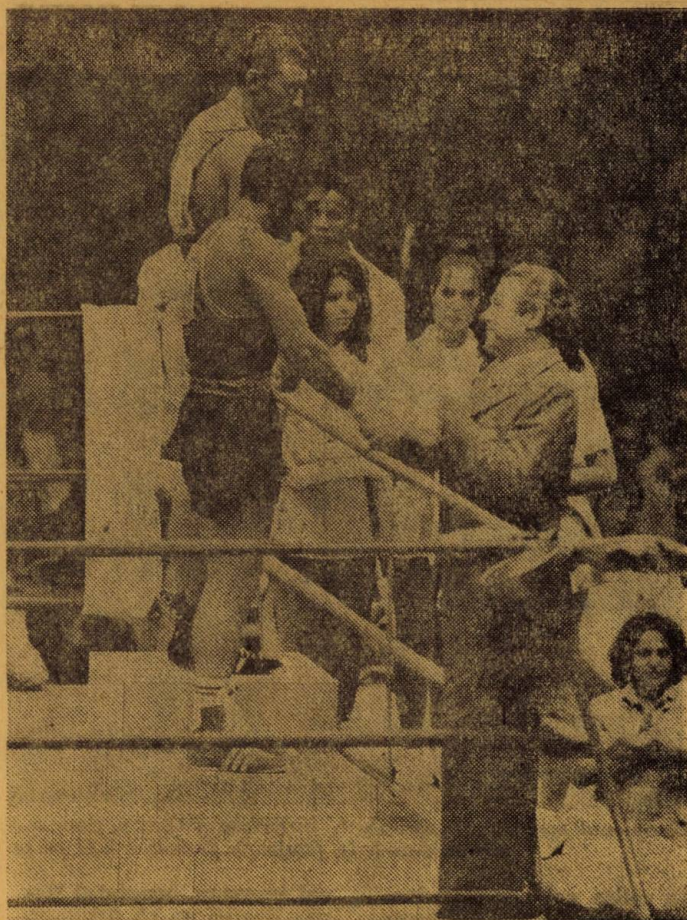
În laboratoarele Cen-trului de cercetare a ficatului de la spita-lul londonez King's College sînt studiate de multe ani metodele ce-le mai eficiente pen-tru vindecarea bolna-vilor de hepatite cro-nice acute prin folo-sirea unor medicamen-te, a unor metode de refacere a celulelor bol-nave — ficatul artifi-cial — și problemele de mare complexitate pe care le ridică trans-plantul de ficat. În imagine un aspect din munca cercetătorilor acestui centru.

MARTOR OCULAR LA DOUĂ MARI EVENIMENTE SPORTIVE ALE ANULUI 1974

BOX

de PAUL OCHIALBI

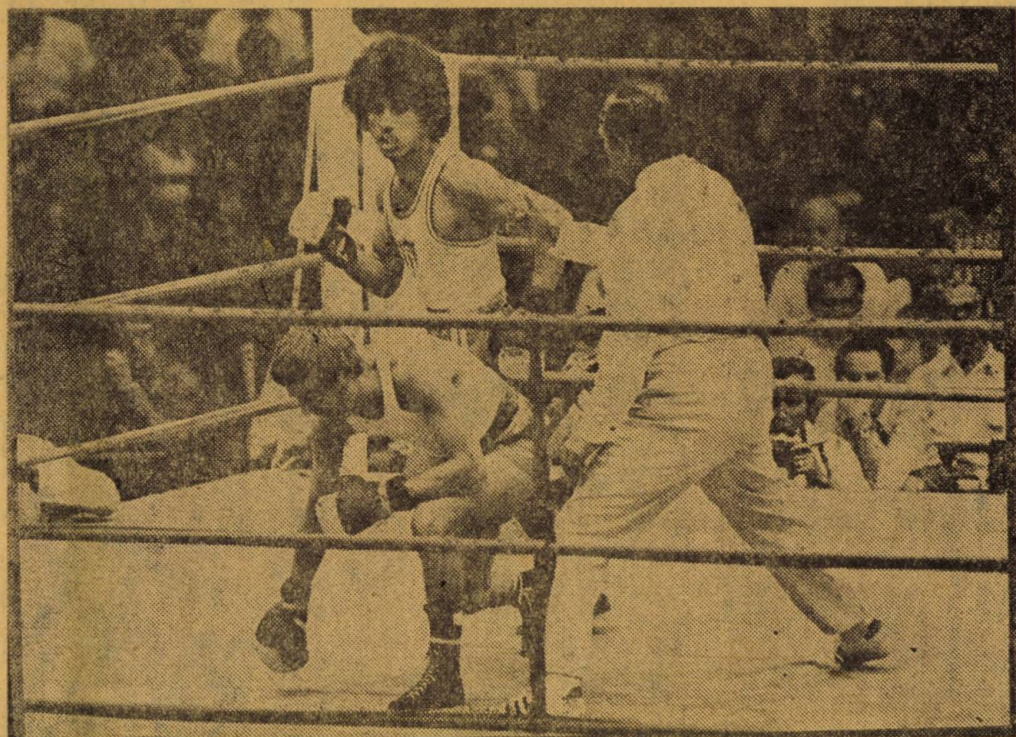
ALEC NĂSTAC „eroul” campionatelor pe podiumul de onoare.

De ce n-am câștigat o medalie de aur?

● IATĂ ÎNTREBAREA pe care ne-o pun încă la tot pasul, amatorii de box, eu care ne întâlnim pretutindeni, pe stradă, la cinematograf, în fața arenelor, de multe ori telefonice: subiectul — „Havana-box” 1974. Sinceri să fim, în ziua de odihnă premergătoare finalelor stăteam într-un fotoliu al biroului de presă amenajat în holul hotelului „Havana-libre” și răsfoiam ziarele de dimineață,

fiind pe deplin satisfăcuți că printre cei 22 de finaliști figurau numele și fotografiile a doi boxeri români: *Simion Cuțov* (semiușoară) și *Alec Năstac* (mijlocie). Era, fără îndoială, o performanță strălucită deoarece până la ultimul „act” boxerii români trecuseră printr-o „sită” în care arbitrajul incorect sau, hai să spunem necompetent, își avea partea lui de vină. Să te afli cu doi finaliști

în competiția supremă este totuși o performanță cu care nu se pot lăuda multe țări cu o veche tradiție în pugilat. Boxeri de prima mână în frunte cu campionul olimpic Gedo (Ungaria), campionii europeni Fortser (R.D.G.), Zaspiko (U.R.S.S.), Klimanov (U.R.S.S.) Cosentino (Franța) sau Tomezyk (Polonia), Tiepold (R.D.G.) Hussing (R.F.G.) etc. au trebuit să privească finalele de pe banca învinșilor.

Campionul mondial al „cocoșilor”, portoricanol Gomez, care a câștigat toate meciurile înainte de limită. Iată-l în fotografie făcându-l K.O. pe polonezul Madej.

În pofida unor greutăți inerente (climă tropicală, alimentație, numărul mare de participanți, arbitrajele necorespunzătoare și altele pe care le vom arăta în rândurile următoare), considerăm că prezența a doi boxeri români în finale constituie un fapt pozitiv, care demonstrează că sportul nostru cu mânuși continuă să se afle încă în prima linie a pugilatului internațional. De ce n-am câștigat totuși o medalie de aur? Vom încerca succint să dăm un răspuns:

● **TRAGEREA LA SORTI NE-A FOST DEFAVORABILĂ.** În primele meciuri boxerii români au trebuit să întâlnească campioni olimpici sau europeni. Damian Cimpoieșu (semimișlocie) l-a avut ca adversar pe campio-

nul european, iugoslavul Marian Beneș; un alt debutant, Costică Dafinoiu (semigrea) a primit replica campionului olimpic, iugoslavul Mate Parlov; Marian Lazăr (cocoș) s-a întâlnit cu campionul european, francezul Cosentino; greul Ion Alexe a fost opus cunoscutului campion vest-german Peter Hussing etc. Cu excepția lui Alexe, ceilalți nefavorizați ai tragerii la sorti au luptat din răspuț câștigându-și, datorită curajului lor, simpatia spectatorilor și aprecierile presei. În mod special au fost remarcați Damian Cimpoieșu și Costică Dafinoiu (care a cedat cu o decizie de 3-2 lui Parlov).

● **ARBITRII DIN ALTE CONTINENTE** au defavorizat pe cei europeni, printre „victimele” lor aflându-se și boxerii români. Organizarea

excepțională și atmosfera sportivă care a existat au fost umbrite de „meciul” pe care l-au provocat arbitrii din alte continente cu oficialii din Europa. Lipsiți de o experiență adecvată aceștia au pronunțat verdicte eronate eliminând boxeri europeni printre care au figurat și patru pugiliști români: Constantin Gruescu, Calistrat Cuțov, Gabriel Pometeu și, în finală, Alec Năstac. În discuția pe care am avut-o la sfârșitul campionatelor cu John Castle, vicepreședintele A.I.B.A., acesta ne-a spus că punctul negru al campionatelor a fost fără îndoială corpul de arbitraj.

● **IMPRUDENȚA LUI SIMION CUȚOV** a fost plătită cu o medalie de aur. În mod copilăresc, în finală, Simion Cuțov i-a „arătat”

bărbia lui Solomin (U.R.S.S.) În acest meci capital al carierei sale sportive, tânărul Simion Cuțov a boxat 30 de secunde neserios. Nu găsim nici o explicație mai valabilă pentru acest gest. Este inadmisibil într-un meci de box să pleci complet descoperit la atac. Dinamovistul, care-l dominase pe Solomin în prima repriză, a ratat una din marile ocazii făcându-ne să regretăm cu toții surprinzătoarea sa înfrângere.

● AM FI FERICIȚI DACĂ ȘI LA VIITOAREA EDIȚIE A CAMPIONATELOR MONDIALE de la Belgrad pe lista finaliştilor ar figura din nou încă doi boxeri români. La ora aceasta situația în boxul mondial se prezintă altfel ca în ultimii ani: boxerii din Africa și țările latine sînt în real progres, pe cînd cei din Europa se află în declin. Federația va trebui să treacă de pe acum la unele măsuri eficiente pentru a putea prezenta la J.O. de la Montreal și Campionatele mondiale o echipă remaniată deoarece din actuala formație vor trebui lăsate la „vatră” o serie de elemente care se află la sfîrșitul carierei (C. Gruescu, Al. Năstac, I. Alexe etc.). Apoi să nu uităm că la unele categorii de greutate (mijlocie mică, mijlocie, cocoș, grea, pană) sîntem încă deficițari cu „schimbul de mîine”.

● MEDICUL ECHIPEI NOASTRE, dr. Petre Radovici, a fost apreciat la Havana ca cel mai bun „sudor” de arcade. Într-adevăr, priceputul medic vindecă rapid arcadele deschise. Un exemplu concret l-a constituit C. Gruescu care s-a prezentat în ring în condiții optime după o accidentare la arcadă.

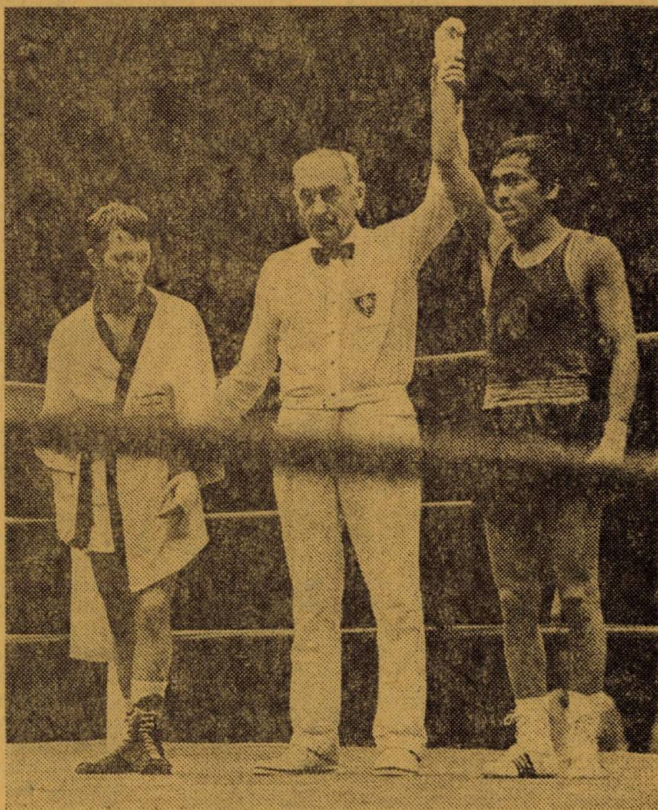
Mulți dintre antrenorii echipelor străine apelau în ultimă instanță la... sudorul de arcade dr. Petre Radovici care și-a creat o adevărată faimă.

● ÎNTÎLNIRE cu dl. Donald Hull, președintele federației americane de box care

ne declară: „Boxerii români m-au impresionat iarăși. În 1975 îi vom avea din nou oaspeți la Lake Geneva, Chicago și New York”.

● ÎNVINS ÎNAINT DE LIMITĂ de sovieticul Vasili Solomin, Simion Cuțov se

● CONSTANTIN CHIRIAC, apreciatul nostru arbitru internațional, a fost unul dintre cei mai valoroși „cavalieri ai ringului” dintre cei care au evoluat la Havana. El a fost felicitat de comisia A.I.B.A.

Medaliatul cu bronz C. GRUESCU, declarat învingător de către arbitrul francez Mascot.

plîngea după meci antrenorului Ion Popa spunîndu-i, printre altele: „cînd am să mă mai întîlnesc cu el?” Răspunsul maestrului n-a întîrziat să vină: „la campionatele europene programate în mai la Katowice. Numai să nu-i mai arăți bărbia, că atunci n-ai să te mai întîlnești niciodată cu el.”

pentru excelentul arbitraj prestat. De altfel pentru meritele sale C. Chiriac a fost programat să officieze și în finale.

● NATALE REA, antrenorul echipei Italiei ne spunea după finale: „Cel mai nedreptățit boxer a fost Alec Năstac care merita titlul de campion al lumii”.

FOTBAL DIN CULISELE „C. M. - 10“

de EFTIMIE IONESCU

Sigur că sînt cu sutele, poate chiar cu miile întîmplările, mari, sau mici, din agitata existență a turneului final al C.M. de fotbal, ajuns la primul său jubileu. Ediția nr. 10, găzduită, așa cum se știe, de federația vest-germană a reprezentat un succes în materie de organizare, punctînd — la dimensiunile și fastul meritat de cel mai răspîndit sport de pe glob — momentul important la care a ajuns cea mai mare competiție fotbalistică. Dar, în aceste seri cînd Almanahul „Magazin“ vă este — sperăm — un bun amic al orelor de lectură, nu credem că vă interesează așa de mult considerațiile pur competiționale. Cu siguranță că vreți să aflați și cîteva dintre întîmplările, de care aminteam, petrecute în afara spectacolelor propriu-zise, cele desfășurate în fața zecilor de mii de spectatori și a milioanele de telespectatori pe scena verde a Campionatului lumii. E ceea ce intenționăm să vă înfățișăm mai jos...

Drama unui arbitru

Să începem cu cîteva indiscreții din lumea unor personaje foarte discutate (din fericire mult mai puțin la această ediție) — lumea arbitrilor. Ei s-au bucurat de o atenție și de... atenții cu totul speciale din partea gazdelor. Cei 24 de „cavaleri ai fluielului“ s-au întîlnit la Frankfurt pe Main cu o săptămînă înaintea începerii campionatului. 21 de europeni, 8 reprezentanți ai continentelor americane, 2 din Asia, 2 din Africa și un australian, așa s-a compus lotul pe care F.I.F.A. l-a selecționat pentru prima oară după un sistem nou: s-a renunțat la recomandările fiecărei federații și s-a procedat la o urmărire specială a celor mai valoroși „cavaleri ai fluielului“. Întreaga operațiune s-a desfășurat sub conducerea unei comisii dirijată de fostul arbitru internațional, englezul Aston. Sigur că, așa cum se întîmplă în orice operațiune care trebuie să selecționeze un număr restrîns de titulari dintr-un imens grup de candidați, au existat destule contestații sau nemulțumiri. Dar observatorii atenți nu au avut reproșuri fundamentale față de activitatea celor puși să apere regulamentul. Față de ediția mexicană (1970) și, mai cu seamă, raportată la ediția engleză (1966) ediția jubiliară s-a dovedit cea mai liniștită în materie de incidente de arbitraj. Și chiar și în direcția criteriilor de desemnare a arbitrilor, poate cu excepția delegării unui arbitru vest-german (Tschenscher) la jocul Olanda-Brazilia, joc în care selecționata R.F.G. era indirect interesată. Probabil de aceea, în cadrul unei conferințe de presă ținută la sfîrșitul lui octombrie, cu ocazia vizitei sale la București, președintele F.I.F.A., Joao Havelange, ținea să spună ziariștilor de sport

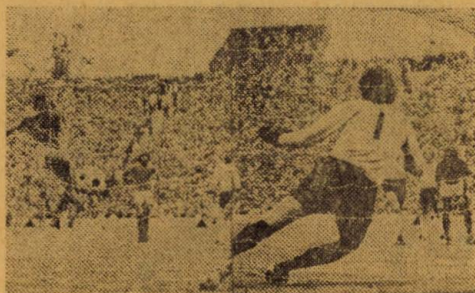
români, că la viitoarea ediție a C.M., ediția argentiniană, se va proceda la eliminarea arbitrilor din țările ale căror echipe ajung în faza semifinalelor. Nu e o idee rea, în orice caz. Revenind la Frankfurt pe Main, sediul arbitrilor de la C.M., ne vom opri la mica dramă a arbitrilor scoțian Robert Davidson. Se știe cît de mare e satisfacția celui ce ajunge să conducă o finală pentru titlul suprem. E și de înțeles. Ce își poate dori mai mult un arbitru? Asemenea sentimente încerca, probabil, și scoțianul Davidson cînd, cu trei zile înaintea finalei, dintre R.F.G. și Olanda, era anunțat de mulți dintre membrii comisiei de arbitraj că el va fi arbitru la finală. Fericit, el a chemat, telefonic, de acasă pe soția lui spre a-l vedea pe stadionul olimpic din München. Dar, stupoare, cu 48 de ore înainte loviturii de începere a finalei se anunță oficial că arbitru desemnat este englezul John Taylor. Furios, Davidson a părăsit R.F.G. anulînd și călătoria soției sale, probabil cea mai dezoalată de hotărîrea Comisiei F.I.F.A. Cum și de ce s-a produs această schimbare de ultim moment? La imensa masă a presei de la finală, cele mai multe opinii vorbeau despre o intervenție a președintelui (încă în funcție) forului suprem, Stanley Rous, dornic ca — deși eliminat de echipa Poloniei — fotbalul englez să fie reprezentat măcar și printr-un arbitru la finala nr. 10. Și pentru asta Davidson a fost jertfit lui Taylor.

Succesul... unei înfringeri

... Una dintre cele mai frumoase ieșiri din scenă din întreg campionatul a făcut-o echipa Scoției. Am văzut, din tribunele lui Wal-

„Întîlnirea cu cartonașul galben“. În rolurile principale, Masnik (Uruguay) și arbitrul Palotai (Ungaria).

Neeskens nu lasă nici o speranță lui Maier: Olanda ia conducerea în finală chiar din minutul 2!

Sanon, atacantul din Haiti care a întrerupt invincibilitatea de peste 1000 de minute a portarului italian Zoff, primește felicitările învinsului său...

stadion din Frankfurt pe Main, această admirabilă pagină. Era jocul cu Iugoslavia, unul dintre acele meciuri de o mare asprime, așa cum îl stă bine fotbalului cînd e jucat bărbătește dar în spiritul legilor sportivității. De o

parte întîlneam rafinamentul fotbalului iugoslav, de cealaltă decizia scoțienilor. Conduși de Bremmer, omul cu zece plămîni, cel pe la care trec absolut toate baloanele pe care le posedă selecționata scoțiană, jucătorii în alb s-au bătut din toate puterile și în cel mai frumos sens al cuvîntului pentru a rămîne în cursă; n-au reușit. Egalul înscris după 90 de minute pe tabela de marcaj era suficient pentru oamenii lui Milianici nu însă și pentru cei ai lui Ormond. Clipele de după ultimul fluier al mexicanului Archundia, ne ofereau spectacolul unor schimbări de tricouri făcute cu deplină sinceritate, ale unor stringeri de mîna bărbătești, fără rancună din partea învinșilor sau de bucurie ostentativă a învingătorilor. Și, probabil, că declarația de la vestiare a lui Martin Buchan, spunea totul despre spiritul în care echipa scoțiană a abordat și a terminat întîlnirea: „... Nu ne pare rău. Ne-a eliminat o echipă care știe fotbal. Noi, din această clipă, ne și gîndim la Buenos Aires 1978!“ Și Buchan are dreptul să sper la ediția argentiniană. El are numai 24 de ani. Poate că îl vom vedea și la București, în primăvara care vine, în formația scoțiană. Pentru că sper că n-ați uitat că unsprezecelele condus de Bremmer e adversarul selecționatei noastre în preliminariile Campionatului european.

Arbitrul boxer

... Printre cei mai bine cotați arbitri ai turneului final îl găsim și pe uruguayanul Ramon Ivanoes Bareto Ruiz, recomandat de altfel de bunele comportări de la ediția 1970. Dar probabil că nu știți că Bareto n-a jucat niciodată fotbal, dar a fost, în schimb, un redevabil boxer. În cariera lui, Bareto a susținut 28 de întîlniri cîștigînd 13 prin k.o. Avantajat și de o alură care impunea și ea respect (1,87m. înălțime), Bareto era... temut de jucători care, probabil, aflaseră de antecedentele pugilistice ale uruguayanului. Fapt e că fiecare decizie, altfel competentă, a lui Bareto, era respectată, fără să înregistrăm acele obișnuite semne de protest. Bareto ne-a vorbit despre arbitrul care a reprezentat fotbalul românesc la C.M., singurul său reprezentant oficial, de altfel, din păcate. Despre Nicolae Rainea. „Rainea, spunea Bareto, deține toate calitățile arbitrului complet. Nu numai competență ci și mobilitate, decizie în semnalizări, acel tact psihologic de care trebuie să dea dovadă arbitrii marilor partide. Sînt convins că încă în sezonul de toamnă Rainea va avea noi satisfacții ale ascensiunii sale.“ Și Bareto a avut dreptate. Pentru că arbitrul din Birlad a fost desemnat la două partide din cupele europene, și, apoi, la o partidă foarte importantă din Campionatul european, aceea care a opus, la Atena, echipele Greciei și R.F.G., actuala campioană mondială. De altfel, în internaționalul grup al „cavalerilor fluierului“, compatriotul nostru s-a bucurat de multă amicitie și apreciere.

Controverse braziliene

... Leonidas, celebritatea nr. 2 ... a fotbalului brazilian, după Pele, bine înțeles, făcea un sever rechizitoriu conaționalilor săi din actuala reprezentativă. Faimosul titular al selecționatei în anii 1934-1940, observa: „Cum îmbracă tricoul echipei reprezentative, jucătorii actualii generații devin foarte înfumați. Tratați cu prea multă blindețe, ei uită marile obligații ce le au. Acesta este, pentru mine, principalul motiv al așa de palidei comportări a celor ce trebuiau să apere titlul suprem eucerit cu atita strălucire în Mexic. Dacă nu vom învăța lecția modestiei, vom avea și alte multe asemenea neplăcute surprize...” observa cunoscutul fost internațional care a urmărit C.M. în calitate de trimis special al unui mare ziar din Rio. Replica i-a fost dată tot de un ex-internațional, dar de dată mai recentă. E vorba de Gerson: „Ce ușor e să aruncăm cu vorbe! Dar altul, cu totul altul e fotbalul de acum față de acela din timpul lui Leonidas!” Continuarea dialogului, început în Europa prin corespondențele transmise ziarelor lor, pentru că și Gerson a avut aceeași calitate ca și Leonidas la Weltmeisterschaft, a avut loc pe teren... propriu, în Brazilia. Polemica, mult gustată de marele public, a durat pînă la jumătatea lui octombrie cînd numai o intervenție pacifică a lui Pelé a dus la încheierea unui armistițiu, act ce s-a desfășurat în studiourile de televiziune, în fața a milioane de martori. Cei trei de față, Leonidas, Pelé și Gerson, au promis că vor sprijini o prezentă strălucitoare, la nivelul victoriilor din 1958, 1962 și 1970, a echipei Braziliei la C.M. 1978. Dar, de data aceasta, Brazilia va trebui să înfrunte și risul preliminarilor!

Un fotogenic duel pentru balon. Protagoniști, Katalinski (Iugoslavia) și Jairzinho (Brazilia)

Satisfacțiile și insatisfacțiile selecționerilor

... Să vorbim puțin și de selecționerii lui Weltmeisterschaft. Și vechea și noua generație au realizat succese. Prima, prin Helmuth Schön și Gorski, a doua prin Michels și Millanici. Acești patru tehnicieni au fost de altfel în cadrul atenției, toți cei prezenți socotindu-i un fel de purtători de cuvînt ai selecționerilor. Fiecare a avut „trasee” cu puncte de mari semne de întrebare, cu emoții, cu reușite sau cu necazuri. Pentru Schön lucrurile au început prost și s-au terminat bine. Pentru Michels ele s-au desfășurat excelent, cea mai mare parte a timpului pentru ca finalul să-i aducă o decepție. Linia cea mai puțin sinuoasă a avut-o Gorski, ai cărui elevi i-au oferit satisfacții peste așteptări. Iar Millanici a reușit o merituoasă jumătate de traseu. Numai că pentru antrenorul polonez Gorski, decepțiile

„Doi cocoși înaintea luptei”... sau Lorimer (Scoția) și Pereira (Brazilia) într-o dispută vizuală violentă.

au venit după marea probă, în sezonul de toamnă, când, pentru multă vreme, formația-revelație a ediției a X-a era de nerecunoscut.

Finala Beckenbauer-Cruyff

... Finala ediției nr. X merită acest mic capitol de încheiere pentru că ea a oferit, din punctul nostru de vedere, cele mai bogate observații de ordin psihologic și tactic dintre cele trei pe care le-am văzut la fața locului. Duelul dintre echipele pe care unanimitatea le-a considerat ca cele mai complete ale turneului final, R.F.G. și Olanda, a avut tot ceea ce putea da „sare și piper” unui asemenea joc. Și enumerăm, absolut întâmplător ca ordine, aceste „condimente” ale partidei de pe stadionul olimpic din München: evoluția scorului, deciziile spectaculoase de arbitraj, dueluri celebre și epiloguri atractive, ambianța colorată.

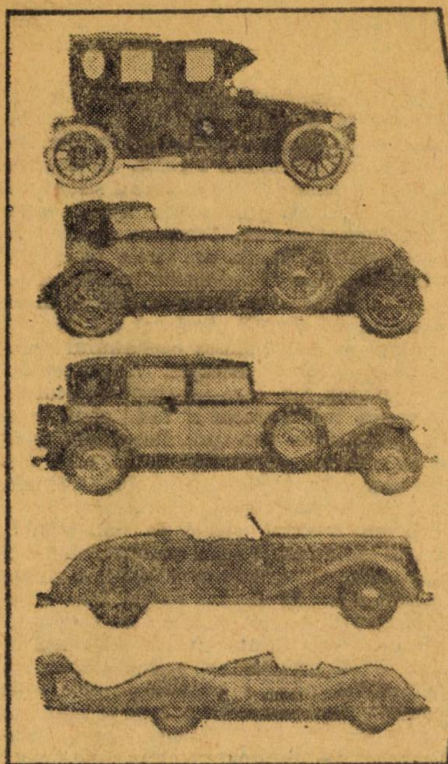
Interesant e că această finală ne-a prezentat, pentru întâia oară în istoria unui asemenea gen de jocuri, două echipe în care căpitani formațiilor au avut un rol mult mai mare de cît acela repartizat de regulă purtătorilor banderolei de onoare. Și Beckenbauer și Cruyff au depășit considerabil aceste atribuții dar nu se poate spune că, apreciate în ansamblu aceste misiuni pe care și le-au asumat, mai cu voia mai fără voia directorilor tehnici, au avut urmări nefaste pentru formațiile lor. Se știe că Beckenbauer a avut o influență covârșitoare în decizia lui Schön de a-l prefera pe Overath lui Netzer; situație asemănătoare există în ceea ce-l privește pe Cruyff în direcția titularizării lui Rensenbrink în defavoarea vechiului coechipier al lui Johann la Ajax, Keizer. Mai departe, nu e chiar un mare secret faptul că programul de antrenament al lotului vest-german, în a doua parte a întrecerii, s-a desfășurat sub mînuirea de veritabil secund al lui Beckenbauer față de Schön. În fine, însăși modul de a materializa, în teren, ideile tactice expuse de antrenori, s-a produs sub direcția celor doi celebri căpitani de echipă.

Așa cum s-au desfășurat lucrurile pînă la finală, duelul acesta evolua în mod vizibil în favoarea lui Cruyff. Dar tocmai în momentul culminant, olandezul a gafat. În opoziție cu calmul elegantului Franz, care a știut mult mai bine să treacă peste clipele așa de nefavorabile formației sale. Acum, pusă sub lupa atîtor specialiști, finala are cheia în cele 20 de minute care au urmat momentului realizat într-un mod impecabil, cu clasa sa excepțională, de către însuși Cruyff. Acel gol din penalty determinat de pătrunderea căpitanului olandez spre suprafața de pedeapsă. Vă prezentăm un instantaneu rar, care dovedește că, totuși, infracțiunea lui Hoeness a fost comisă în afara spațiului de pedeapsă. Dar acest amănunt nu mai are importanță, acum, cînd discutăm sensurile tactice ale evoluției finale. Faptul este acesta: Olanda conducea cu 1-0 și deținea un avantaj psihologic indiscutabil. Acuzarea își îndreapă suita argumentelor sale numai asupra lui Cruyff, arătîndu-l ca singurul autor al acelei acțiuni statice, fără amenințarea porții, numai și numai cu scopul de a menține 88 de minute fragila diferență de un gol. Se uită prea ușor că pe banca olandeză se afla un tehnician de prima categorie, cum mai spuneam, pe nume Michels. Și se mai uită că chiar unsprezecele Olandei găsea jucători capabili să-l influențeze chiar și pe Cruyff în manevra care, se presupune, că o împunea. Van Hanegem era unul dintre aceștia. Dar, așa cum aveau să o recunoască, în mod sportiv și curajos, majoritatea coechipierilor lui Cruyff au subliniat că modul cum a acționat echipa în minutele de după golul lui Cruyff a fost în spiritul discuțiilor ante-joc care au cuprins toate eventualitățile de pe tabela de marcaj. De partea cealaltă, Beckenbauer recunoaște că, în prima fază, întreaga sa echipă lăsase adversarului întreaga inițiativă de manevrare. Că abia mai apoi, gazdele au găsit, primele, drumul spre recîstigare a lucidității. Finala 1974 va rămîne, indiferent de efectele pentru o echipă sau alta, una dintre cele mai generoase în idei.

Un document fotografic în exclusivitate: și totuși, Cruyff a fost faultat **ÎN AFARA SUPRAFETEI DE PEDEAPSA**. Instantaneul nostru o demonstrează: Hoeness comite irregularitatea înainte ca atacantul olandez să intre în careul de 16 metri! Moment din finala ediției nr. 10.

Automobilul poate fi asimilat sub raport metaforic cu cea mai recentă, dar în același timp cu cea mai capricioasă sălbăticiune domesticită de om. El reprezintă — nimeni cu se mai îndoiește de asta — jucăria fascinantă și derutantă a adulților din acest secol tehnocrat. Respirația motorului cu ardere internă a intrat cu vehemență în viața cotidiană tinzind a se confunda cu însăși respirația lumii vii. Mai mult încă: **influența automobilului asupra condiției umane a crescut direct proporțional cu puterea motorului.**

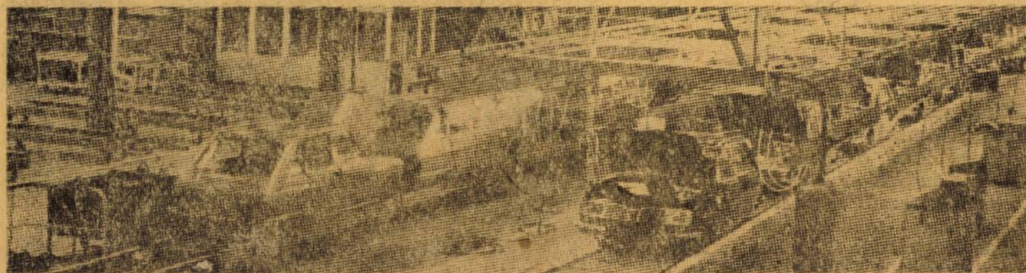
N-a trecut nici măcar un secol de la apariția acestui vehicul mecanizat și pământul geme deja sub povara roților sale, ca și a tuturor acestor cromaje strălucitoare, care tind a-i forma o veritabilă armură, care să-l apere și să-l diferențieze de alte planete. Se consideră că, la ora actuală, în jur de 250 milioane automobile rulează deja pe drumurile

RISCURILE AUTOMOBILISMULUI

• *Volanul, o adevărată baghetă magică dar și un veritabil paratrăsnet pentru psihicul uman* • *Delirul traficului rutier se manifestă diferit de la individ la individ* • *Victimele competiției stradale înregistrează de la an la an salturi alarmante*

Terrei. Circa 200 de firme ținând de 31 de țări se află într-o veritabilă și sufocantă întrecere de multiplicare a acestui car al civilizației noastre mașiniste și nu sînt semne că această ascensiune se va atenua în viitorul apropiat. Dimpotrivă.

Experimentul auto, cu toate implicațiile sale de ordin economic, social, psihologic și medical pretinde abordări din ce în ce mai polivalente și din acest motiv noi studii de specialitate se adaugă la acest voluminos dosar de cercetare. Cele mai interesante cercetări și în același timp cele mai puțin cunoscute de către publicul larg efectuate pe această linie par a ține de valențele psihologice ale volanului, de proprietățile cathartice ale acestuia. Nu se exagerează absolut de loc atunci cînd se susține că **automobilul este o adevărată cutie de rezonanță a psihicului uman.** Medicul, scriitorul de mare talent și academicianul Georges Duhamel este literalmente obsedat de acest aspect. Pentru el „l'automobile tend a révéler l'être humaine/ tel qu'il est”.

Dacă din punct de vedere mecanic volanul este o pirghie prin mijlocirea căreia imprimăm vehiculului direcția dorită, el este din punct de vedere psihologic o veritabilă baghetă magică, tinzând să traducă în fapt, să convertească în real, măcar o parte din acest efervescent univers de dorințe și intenții pe care permanent îl purtăm cu noi. În același timp însă, volanul este și un veritabil paratrăsnet dispunând de posibilitatea captării și derivării a majorității tensiunilor și antinomiilor, a majorității frustrărilor și stărilor conflictuale care se cumulează progresiv pe firmamentul individual, sporind încărcătura tensiogenă a vieții. Volanul favorizează apoi mutații de ordin psihologic dintre cele mai radicale. Bine angrenat și inserat în acest cerc metalic, cel slab devine instantaneu puternic, cel chinuit în fiecare zi de avatarurile sedentarismului și ale automobilismului avalează nesățios întinderile kilometrice conversind firește pe calea fic-

țiunii cu marii campioni ai vitezelor rutiere. Tot grație miracolului racordării la volan, timidul devine tot altă de instantaneu un temerar, comodul un hiperactiv, manieratul un grosolan. Narcisismul, sentimentul hipertrofiat al puterii ca și spiritul de agresiune stagnând în majoritatea cazurilor în sechela subconștientului, sint incitate mai întotdeauna de posibilitatea de a accelera după voie turația motorului, fapt ce nu va rămâne fără repercusiuni asupra psihologiei comportamentului.

La cei ce afișează în viața de fiecare zi un complex de superioritate avem șansa de a constata în cazul conexiunii cu volanul o tumultoasă exacerbare a elanului vital, o riscantă provocare a cailor putere din structurile automobilului. La aceștia mai putem constata în atare condițiuni o impresionantă exacerbare a instinctului de conservare, o amplificare firește maladivă a orgoliului și a încrederii în sine; a dorinței irezistibile de

supunere și dominare. Piret, referindu-se la acest aspect, declară textual: „Faptul că un individ poate fi investit în mod brusc, din chiar clipa demarării, cu o putere materială și cu o forță disproporționată, față de mijloacele naturale de care dispune, fără efort apreciabil, constituie o sursă posibilă de abuz”. Sursă, care — adăugăm noi — va fi desigur valorificată la primul prilej, pe care imprevizibilul străzii îl va oferi.

Exaltarea instinctului de putere prin intermediul dominației acestui centaure reprezentat de motorul cu ardere internă, exaltarea agresivității ca și identificarea acestor particularități reactive ale psihicului cu însăși mașina creează de cele mai multe ori o adevărată stare de dezechilibru, o anume stare de fanatism, favorizând regresiunea spre

servici. Cu toții am putut observa cum indivizi frustrați în viața de fiecare zi, se ascund cu violență în anonimul șarpe rutier unde, folosindu-se de volan, de pedala de accelerație, ca și de cea de frinare, caută pe calea pernicioasă a competiției stradale să se descotorosească de toate eșecurile și de contrarietățile pe care existența le-a semănat în calea lor.

Delirul traficului rutier oferă de asemenea neamărate compensații aceluia care vor să scape de monotonie, de constrângeri, de plictiseală și de spleen — mai ales în perimetrul capitalismului — unde aceste stări alcătuiesc o caracteristică definitorie. Autostrada în special oferă libertăți nemăsurate tuturor aceluia care suportă cu dificultate constrângerile orașului, pe străzile căruia

medii primitive de comportament, pe care le-am reprimat sau chiar le-am excomunicat din circuitul vieții individuale, și care se caracterizează prin impulsivitate, violență, stridentă comportamentală, ca și prin încălcarea absolut voluntară a regulilor de circulație. Să nu uităm faptul că anonimul traficului rutier incită prin el însăși la viteze excesive și necontrolabile, ca și la excese temperamentale de tot felul. Același anonim rutier favorizează, de asemenea, spiritul competitiv, ca și cel compensativ. Din acest punct de vedere, tuturora dintre noi li s-a oferit posibilitatea de a efectua observații cu caracter psiho-social în legătură cu conducătorii auto pe care i-am putut urmări din unghiul comportamental, în diversele noastre călătorii de agrement sau de

automobilul aproape că nu ajunge a rula în viteză pleneră. Să nu uităm că pe arterele principale ale Parisului automobilele de astăzi înaintază cu viteză birjelor de la începutul secolului.

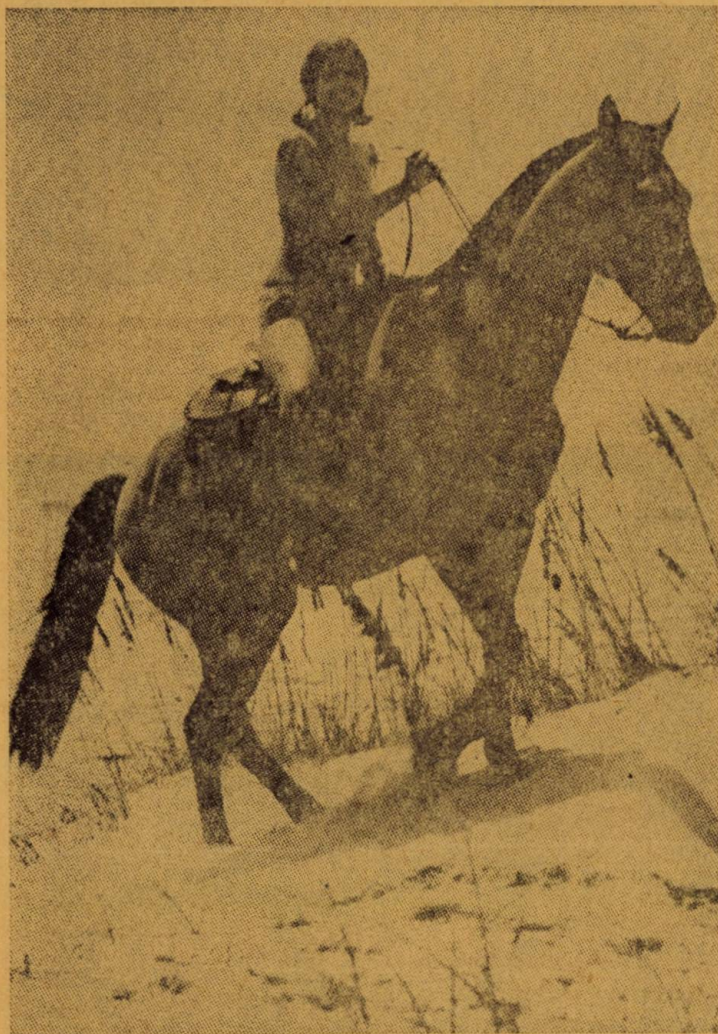
În fiecare an sacrificăm pe altarul automobilului în jur de 200 000 de indivizi care mor, și alții în jur de 7 milioane care rămân purtătorii unor cicatrici sau ai unor deformări sau mutilări cu caracter permanent. Sînt ferm convins că acest impresionant rebut și această impresionantă jertfă, ar putea fi reduse la jumătate, dacă toți conducătorii auto ar cunoaște puterile magice ale volanului, despre care am vorbit mai sus.

STRESUS

„CALUL ÎNTINEREȘTE OMUL“

Un exercițiu fizic și o școală la care omul are multe de învățat

de FELIX ȚOPESCU

Hipismul feminin se află în plină dezvoltare

Cel ce practică călăria are de rezolvat o serie de probleme care se pot lămurii nu numai folosind tratate de specialitate și cheltuind energie fizică, ci punind în joc resorturi de natură sufletească. Calul este o ființă destul de complicată. El are viața sa interioară, întortochiată și secretă. El se mișcă și acționează după legi proprii în care logica și ilogica se interpatrund cu instinctul de conservare, dorința de libertate și noțiunea celui mai mic efort, facultăți care se desfășoară din instinct și din experiență. Călărețul trebuie să domine și să modeleze o forță superioară lui; el trebuie să subjuge și să canalizeze o voință, alta ca a sa; el trebuie să înțeleagă și să pătrundă un ansamblu psihic diferit de al său; el trebuie să conducă o ființă stăpână pe ea însăși. Acest angrenaj de necunoscute psihice și fizice, variind de la un cal la altul și de la un moment la altul, nu poate fi dominat dacă nu se pătrunde în secretele lui. De aceea, echitația absoarbe și pune în joc toate facultățile intelectuale, psihice și fizice ale omului.

A dresa un cal înseamnă să-i dăruiești, cel puțin pe toată perioada lucrului, întreaga ta ființă, cu toate preocupările tale. Încălecind pe cal, intri într-un domeniu nou unde, pentru a pătrunde necunoscutele după care se guvernează calul, trebuie să-ți ascuți mintea, să sesizezi prompt și just momentul și natura procedelor ce trebuie aplicate, în sfârșit, să pui în valoare toată afecțiunea de care ești capabil. Dresajul este, mai degrabă, o consecință psihologică decât rezultatul unei acțiuni exercitată prin mijloace fizice.

Numai o persoană care a încălecat un cal obișnuit a se ambala peste cimpuri, poate afirma, în

consecință, că, pentru a face față unei forțe superioare, nu este nevoie numai de forță fizică pentru a reuși, ci trebuie în plus să pună în joc și forța inteligenței.

Necesitatea de a fi atent la toate mișcările, la toate stările sufletești, la toate reacțiile calului, de a privi mereu înainte în cursul galopării peste cîmp, dezvoltă călărețului acel spirit de observație care îl ajută să perceapă toate detaliile și dintre acestea pe cele mai importante.

Un galop peste cîmpurile întroienite, sau printre ogoarele unde mijeste rodul, sub biciuirea ploii sau a vîntului, sub razele soarelui sau în umbra unor păduri bătrîne, dă sufletului omenesc o pace armonioasă și deschide minții orizonturi largi, dîndu-i posibilitatea de a privi departe și a cuprinde ansamblurile.

Obişnuința riscurilor fizice ce apar în orice moment, creează călărețului o atitudine temerară, de asemenea încredere a pentru a înfrunta cu calm dificultățile și hotărîrea de a merge perseverent spre scop.

O seninătate constantă, fermitate față de severitatea probelor, un curaj plin de elan, obişnuința de a trăi în sinul realităților, înclinație pentru acte temerare, predilecție pentru actele prompte, claritatea ideilor și simplitatea acțiunilor, acestea sînt calitățile pe care omul le dătează calului, consecință a orelor petrecute în maneje și ieșirilor în teren variat.

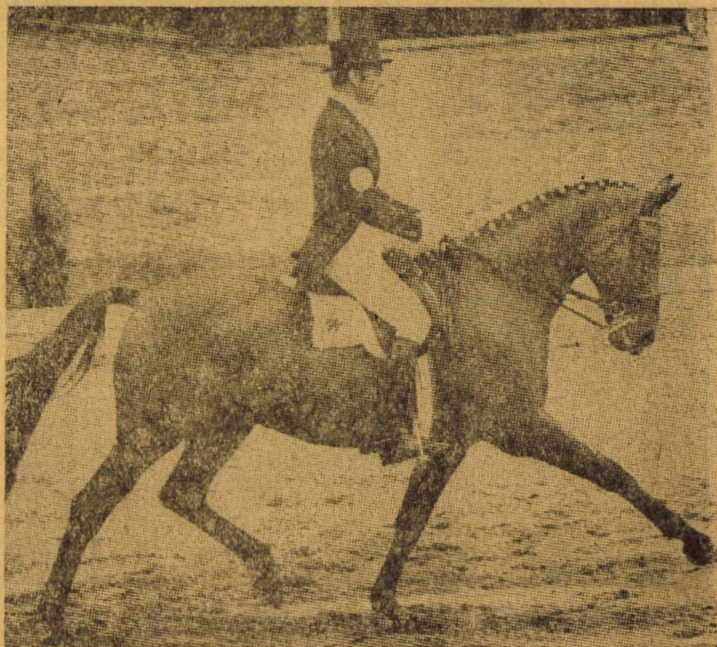
Iată de ce, în secolul vitezei, al mecanizării, al zborurilor cosmice, omul a regăsit un suflet, un ajutor generos, un amic: calul. Sloganul „calul întinerește omul” este adoptat pretutindeni și astăzi nimeni nu se îndoiește că „totuși, calul va rămîne!”

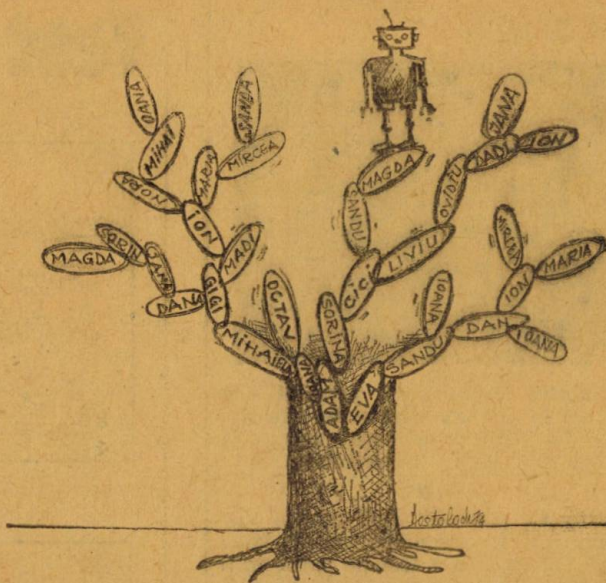
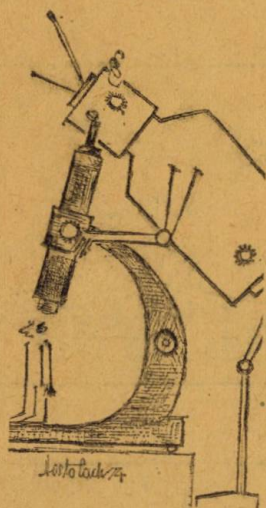

Avînt și temeritate

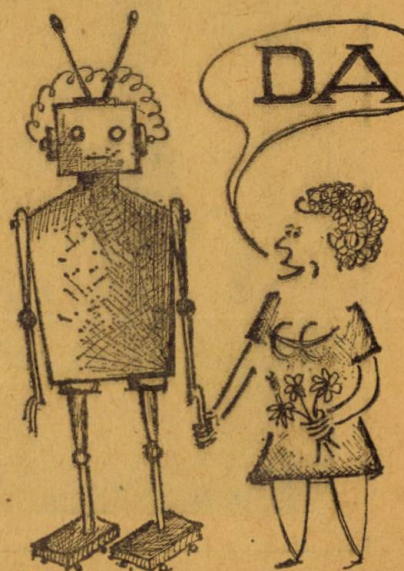
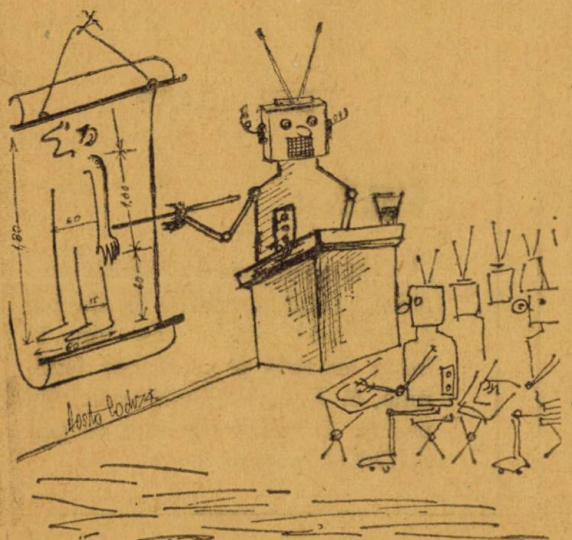
Campionul mondial de dresaj pe anul 1974, Reiner Klinke, (R.F.G.) în vîrstă de 33 ani

ROBOTII

SORIN
POSTOLACHE

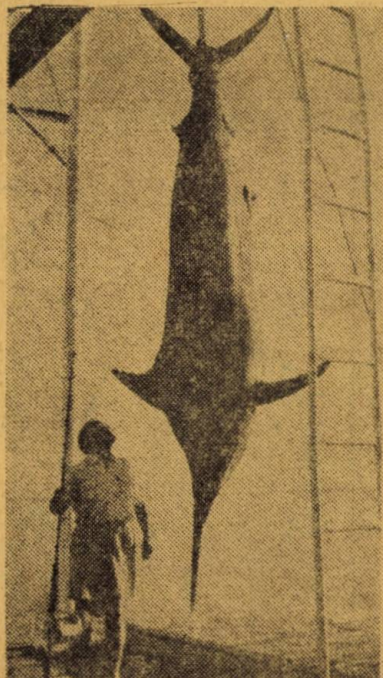
RECORDURI

Milutin Veljkovic a petrecut 463 de ore în peștera Samar din Iugoslavia. La ieșire îl deranjau zgomotele străzii și farurile automobilelor.

Roy C. „Dooms” Sullivan din Virginia (S.U.A.) este unicul om din lume încă viu după ce a fost de patru ori... trăsniț! Dooms afirmă că în general, îi plac aventurile și riscurile neprevăzute.

Cel mai mare pește prins în Australia în ultimii 20 de ani: acest nisetru din fotografie cântărește 1500 de kg și măsurând 5 m în lungime. Posesorul trofeului: Charles Parr, din Cairns, pescar... amator.

test

Între cele două desene există opt mici diferențe. Vă invităm să le precizați dv.

DEZLEGARE

test

1. Minerul coșului. 2. Genunchiul celui așezat. 3. Cuțitul
4. Eticheta sticlei de vin. 5. Mina dreaptă a persoanei feminine. 6. Puloverul bărbatului din mijloc. 7. Sacul cu bețe de golf
8. Colțul păturii.

VÎRSTA MINGII: 3000 DE ANI

- *Ulisse asistă la un meci de... volei*
- *Caii care joacă fotbal* ● *Mingea umplută cu pene sau „paganica“*
- *16 000 de mingi—impozit anual*
- *Ce a adus Columb din imperiul lui Moctezuma?*

Este greu de găsit azi un om pe pământ care să nu fi văzut minge. Iar dintre toate ipostazele mingii, aceea de balon rotund al fotbalului... Dar de când există mingea? De când „se joacă“ oamenii cu ea?

NAUSICAA BĂTEA MINGEA ÎN ȚARA PHEACILOR

Deși n-au cunoscut prelucrarea cauciucului și nici măcar cauciucul brut, vechii greci nu erau deloc străini de minge și de jocurile cu ea. Dar înaintea lor, ea existase și la egipteni. Nu știm prea bine în ce constau jocurile din țara faraonilor, însă mingea, ca instrument de joc (de divertisment sau poate ritual) e sculptată pe unele monumente.

Grecii antici numiseră atât mingea cât și jocurile respective în mai multe feluri. Mingea se numea de obicei *palla*, iar cea pentru joc — *sphairai*, jocurile se diversificau însă după modul de a arunca și a prinde, să zicem, balonul, chiar dacă balonul era confecționat din orice, numai din gumă nu.

De pildă, un joc ce se chema *aporraxis* consta în lovirea mingii, altul — *ourania*, se juca aruncând și prinzând mingea în aer (participau mai ales doi jucători, uneori mai mulți): era poate un soi de volei (fără plasă). Scriitorul antic Pollux menționează totuși jocul mai complex, de teren, cu număr fix de jucători care loveau mingea cu piciorul: *episkyros*, care s-ar putea să fie precursorul fotbalului din zilele noastre. Mai înainte încă, Homer povestește în „Odiseia“ cum, poposind în țara pheacilor, Ulisse a cunoscut-o pe fermecătoarea Nausicaa, tocmai în timp ce fata se juca cu mingea: „în vremea asta mingea /o repezi domnița după-o fată/dar nu o nimeri pe ea și mingea/căzu adânc în sorbul apei...“ După aparențe, am putea spune că Nausicaa juca un fel de oină. Probabil pheacii erau pasionați în acest domeniu, căci l-au mai uimit pe Ulisse din nou: „Iar Alcinoi sili pe Laodamas/cu Halios la joc să iasă singuri. /Luară

ei o minge porfirie /frumos de meșterul Polib lucrată/și unul o zörlea până la nouri /plecându-se napoi./ celdălat pe urmă /sărind o tot prindea din zboru-i lesne/nainte de căderea ei pe țărână.“

Mingea, bineînțeles, n-au disprețuit-o nici romanii, care cunoșteau trei tipuri principale: *pila*, o minge mică, pentru prins cu mina din zbor; *paganica*, de fapt și cea mai răspândită, care era mai mare și umplută cu fulgi de pasăre, și în fine mingea plină cu aer, ușoară (deși mult mai grea decât cele de cauciuc, necunoscute nici la Roma) căreia jucătorii îi ziceau *follis*.

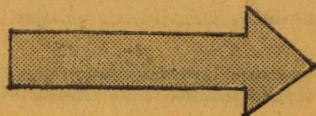
De jocul cu mingea nu a fost scutit nici orientul antic. Jocul cel mai original și mai rar, poate și dintre cele mai vechi, deși se practică și azi, este însă ciudatul *lelo*, jucat în Caucaz, cu o minge enormă de piele, umplută cu paie ori cu alt conținut ușor și flexibil; ciudățenia stă în faptul că mingea o lovea cu piciorul nu oamenii, ci... caii, încălecați și minăți de oameni.

OBIECTUL MIRACULOS „TLACHTLI“

În anul 1496, marinarii lui Columb aduceau pentru prima dată în Europa o minge de cauciuc. Ce era cu ea? Arborii de cauciuc ameri-

Un jucător aztec de „tlachtli“ (teracotă) pe fundalul terenului de joc din străvechiul oraș mexican Chichen-Itza.

cani, cu zeama lor care se întărește în contact cu aerul rămânând însă de o mare elasticitate, a născut acum cel puțin trei milenii în fantezia popoarelor precolumbiene ideea sferei care sare în sus și, de aici, ideea jocului distractiv cu asemenea obiect rotund pe care aztecii îl numiseră *tlachtli*. Cucerirea Mexicului de către Cortez a dus la descoperirea apoi, începând cu anul 1528, printre multe alte originalități ale civilizației vechilor popoare din America de Sud și America Centrală, și a jocului cu mingea. Aici, jocul nu constituia divertisment ocazional ca la greci sau la romani, ci existau stađioane zidite, reguli severe, mingi excelente, ba uneori și consecințe tragice (căpitanul echipei învinsă era decapitat, după joc, de căpitanul echipei învingătoare).

Jocul, practicat cam după aceleași norme și de aztecii și de mayași, ca și de poporul quiché din peninsula Yucatan, îl inventaseră cu mult înainte totteci. Meciurile se desfășurau la toate aceste popoare pe terenuri pietruite neted, în formă dreptunghiulară, destul de vastă, împrejmuite pe laturile lungi de bănci de piatră, iar pe cele scurte de cîte un zid înclinat, fiecare avînd sus, la mijlocul laturii, un inel prin care trebuia să treacă mingea. Interesant, este că jucătorului i se interzicea să lovească mingea cu laba piciorului ori cu talpa, loviturile fiind aplicate numai cu cotul și cu genunchiul, ceea ce, firește, complica enorm atingerea țintei. Jocul, am putea spune, era o combinație de fotbal și baschet, deși cu altă tehnică și alte criterii. O echipă avea însă un număr variabil de jucători: între doi oameni și zece. Trebuie subliniat (față de dificultățile manevrării mingii), că o asemenea sferă de cauciuc numită „tlachtli” avea pînă la 4 kilograme greutate.

22 DE ORAȘE ÎȘI PLĂTEAU BIRUL ÎN MINGI

Deoarece acest joc era ritual în primul rînd și abia apoi spectacol pentru public, regulile erau severe, iar în cîntărirea victoriei unei echipe se ținea seamă nu numai de rezultatul final — nimerirea în inelul din zidul echipei adverse — ci și de alte lucruri, bunăoară dacă mingea a atins sau nu dungile de limitare a terenului, dacă a căzut în terenul adversarilor sau în zonele limitrofe etc.

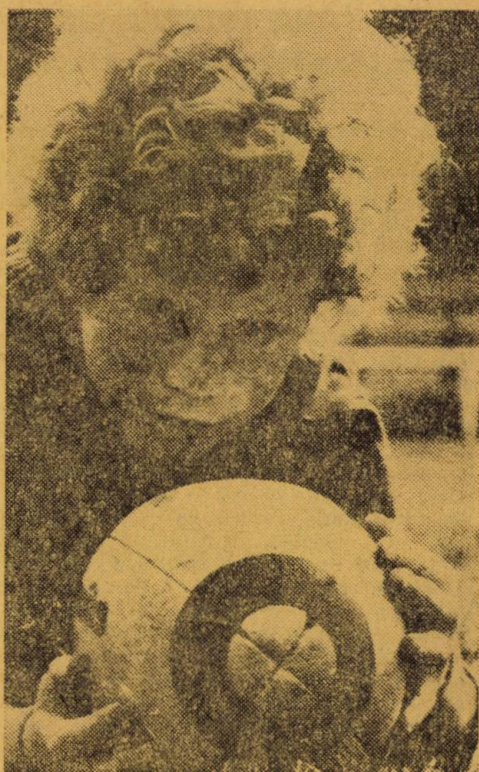
Regula cea mai crudă era însă, cum am amintit, sacrificarea șefului echipei învinsă:

în ruinele fostei capitale Chichen-Itza, un basorelief din friza unei clădiri înfățișează un căpitan de echipă ținînd într-o mînă capul retezat al colegului său. Cruzimea jocului provenea din ideea religioasă că echipele ce se înfruntau simbolizau de fapt duelul, între doi zei, de pildă, între zeul ploii Tlaloc și zeul vîntului, Huracan. Jocul admitea, mai ales la populația maya, oarecare tendințe spre transformarea lui în spectacol public; pe lîngă monarh și marii preoți, pe lîngă somitățile administrative și militare, asistau la meciuri și alții de spectatori.

Jocurilor cu mingea li se acordă o importanță deosebit de mare îndeosebi la aztecii. Pe vremea cuceririi lor de către conchistadorii spanioli, s-a constatat că Moctezuma, împăratul Mexicului din acea vreme, primea sub formă de impozit anual de la cele 22 de orașe supuse lui numărul uluitor de 16 000 de mingi de cauciuc.

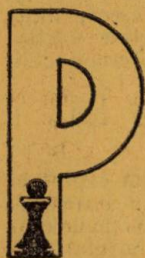
Mingile erau grele, ca și regulile jocului.

VICTOR NEAMȚU

MOZAIC ȘAHIST • MOZAIC ȘAHIST

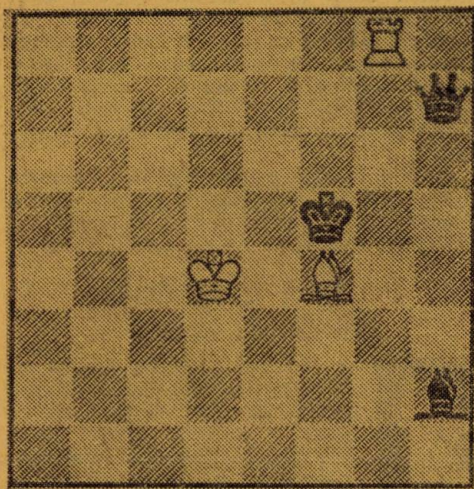
Cum au apărut
problemele
cu mat ajutor

Înă în urmă cu cîțiva ani, problemele cu mat ajutor (albul dă mat, bucurîndu-se de colaborarea negrului) erau clasificate printre compozițiile genului feeric. Din 1968, conform unei hotărîri a comisiei de probleme a F.I.D.E. (Federația Internațională de Șah), ajutoarele nu mai figurează printre problemele feerice. Motivul: ajutoarele nu contrazic regulile existente în jocul de șah (cum se întîmplă cu feericele obișnuite), ele punîndu-și ca o

biectiv atingerea unor poziții cu scopul de a determina căile teoretice ale celei mai scurte posibilități de mat.

În legătură cu problemele cu mat ajutor este mai puțin cunoscut modul în care și-au făcut ele apariția. Prima problemă de acest fel a fost publicată de Sam Lloyd în 1860, în cadrul unei scurte povestiri intitulate „Păcatul călugăriței”.

Enunțul problemei era: „Negrul mută, albul dă mat în 3 mutări”.

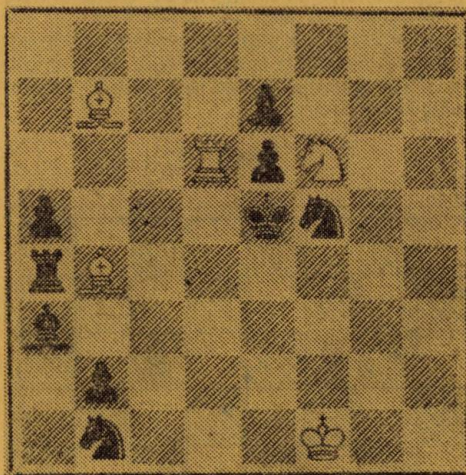
Cheia problemei putea fi găsită în schiță. Păcătuind, călugărița fusese pedepsită să nu se mai poată bucura de satisfacția dării matului, să fie chiar obligată să colaboreze

cu adversarul ei la tabla de șah, pentru ca propriul rege să fie făcut mat! Soluția problemei: 1. Rf6, Ta8 2. Rg7, Nb8 3. Rh8 Ne5 mat. Conform enunțului, primul a mutat negrul.

Ideea unei alianțe între alb și negru pentru realizarea unui mat într-un număr dat de mutări a cîștigat imediat simpatia problemistilor, transformînd ajutorul într-un gen îndrăgit de compozitorii din toată lumea. Iată mai jos o problemă cu mat ajutor a unui compozitor român, distinsă cu premiu la un turneu internațional.

VICTOR CUCIUC

Premiată la concursul revistei „Problem”—Iugoslavia în anul 1957

Ajutor în două mutări

Joc aparent: 1... Td4 2. e: f6, Te4 mat.

Soluție: 1.e:d6, Nd2 2.Td4, Cd7 mat.

O memorie fenomenală

În anul 1895, la turneul de la Hastings, alături de binecunoscuții maestri ai epocii — Cigorin, Lasker, Steinitz, Tarasch — concura și un tânăr jucător de 22 de ani, abia venit de peste ocean, Harry Nelson Pillsbury.

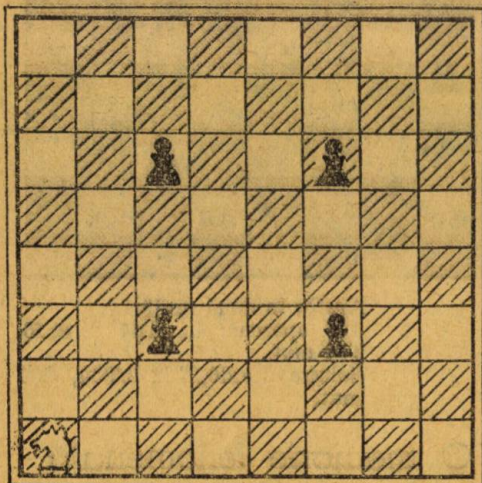
Învins în prima rundă de Cigorin, nimeni nu-l mai considera candidat la primul loc în clasament. Fără să se descurajeze de acest insucces, Pillsbury a jucat în continuare strălucit și s-a clasat, senzațional, pe primul loc.

Mai mult poate decât forța sa de șoc, i-a adus celebritate în anii următori memoria excepțională pe care o avea. Despre una din experiențele efectuate asupra sa povestește revista „Illinois Medical Journal” din octombrie 1914. Înaintea unui simultan la 20 de mese dat la Philadelphia, lui Pillsbury i-a fost dată o listă de cuvinte pe care să le memoreze. O listă cu cuvinte dificile, pe care le reproducem mai jos: *Antiphlogistine, Philadelphia, Periosteum, Cincinnati, Takadiastase, Athletics, Plasman, No War, Ambrosia, Etchenberg, Threlkeld, American, Streptococcus, Russian, Micrococcus, Philosophy, Plasmodium, Piet potgelter's rost, Mississippi, Salama Gundi, Freiheit, Oomissiklecoosti, Bangmamivate, Schlechteris nek, Maninyama, Theosophi, Catechism, Madjessoomalpos.*

Pillsbury a examinat atent lista, a făcut un tur și a mutat în cele 20 de partide și, după aceea, a repetat perfect toate cuvintele. Și, apoi, le-a repetat iar, de la coadă la cap.

Eforturile depuse în activitatea sa, fumatul excesiv, excesul de partide „oarbe”, înțeparea sănătății l-au copleșit. În cele din urmă s-a îmbolnăvit și și-a sfârșit cariera tânăr, la 36 de ani...

Test

Încercați să transferați calul din colțul stâng de pe cimpul a1, făcând numai mutări legale, pe cimpul a8, trecând prin fiecare cimp care nu este ocupat sau controlat de pionii negri. De mutat mută doar albul, pionii negri rămân tot timpul în aceeași poziție și calului îi este permis să treacă de mai multe ori pe un cimp. Una din modalități va fi transferarea calului întâi pe b1. Se va muta, Ca1-Cc2, Ca3-Cb1. Transferarea la c1 este mai dificilă, întrucât, în manevră pe care o face, calul trebuie să evite cimpurile b2, c3, d2 și e2.

Două sau mai multe persoane se pot lua la întrecere cine rezolvă mai repede — și cu mai puține greșeli — exercițiul. Este interesant de remarcat că acest test este utilizat de mulți antrenori ca pe o modalitate de a sesiza calitățile șahiste ale unor copii. În Cehoslovacia, mai de mult, un grup de care îndrăgiseră șahul au fost solicitați să rezolve acest test. Foarte puțini l-au terminat repede și fără greșeli. Între ei, Hart, Jansa și Smejkal, care aveau să cucerească, după câțiva ani, laurii măiestriei sportive — titlurile de maestri și mari maestri internaționali.

Un manuscris al lui Alehin

Albrecht Buschki, un expert în literatura șahistă, a intrat de curind în posesia copiei (în indigo) a unui manuscris al fostului campion mondial Alexandr Alehin. Este vorba de manuscrisul comentariului făcut la o partidă Winter—Bugolubov jucată în

cadrul turneului de la Nottingham 1936. Analizând comentariul, Buschki a ajuns la concluzia surprinzătoare că Alehin comenta și analiza partidele din memorie, fără să aibă în față tabla de șah! Pe de o parte, el a constatat că Alehin, care folosea notația saxonă, supra-identifica uneori cimpurile, fără ca aceasta să fie necesar. De pildă, în loc de 3. P-B4 (pionul pe al patrulea cimp de pe coloana nebunului) era notat 3. P-Q B4 (pionul pe al patrulea cimp al nebunului reginei) deși precizarea de „nebun al reginei” nu mai era necesară, întrucât nu putea fi înaintat pionul de pe coloana f. Pe de altă parte comentând o mutare a negrului, el indică o variantă în care negrul putea juca Nd6-a3 șah, deși regele alb nu se găsea pe e1 ci pe un alt cimp alăturat!

Alehin, care era cunoscut pentru memoria sa deosebit de prodigioasă, dăduse adesea și simultan de partide oarbe, în unele din ele reușind combinații care dăinuie de decenii...

Partidă disputată pe două table

F.I.D.E. a aprobat programul Federației de șah Braille privind modul în care trebuie să se joace o partidă oficială între doi jucători, din care unul este nevăzător. Într-o asemenea situație, se va juca obligatoriu pe două table, văzătorul pe una normală, șahistul orb pe o tablă specială, cu figuri distincte și fixabile pe cimpuri. Între altele, se prevede că șahistul nevăzător are dreptul la un asistent căruia îi revine misiunea de a efectua mutările jucătorului orb pe tabla normală, de a anun-

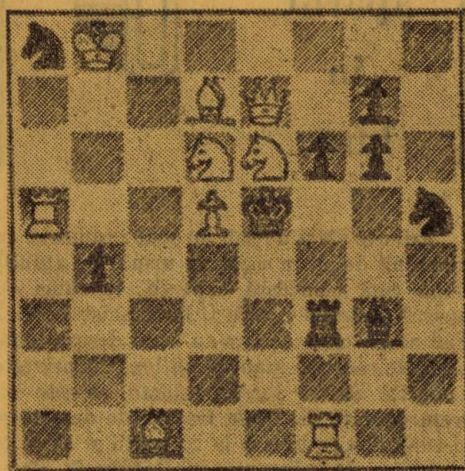
fa mutările făcute de șahistul văzător, de a nota desfășurarea partidei, de a anunța, la cerere, timpul de gândire consumat de ambii jucători etc.

Vitrina șahistă

Un magazin din Princeton, a găsit o modalitate originală pentru a atrage publicul în fața vitrinelor sale: a expus o tablă mare de șah pe care era demonstrată o partidă jucată de doi dintre șahiștii fruntași ai orașului. În fiecare zi era efectuată o mutare și poziției rezultate pe tablă de demonstrații îi era alăturat un afiș care preciza cine este la mutare. „Metoda” a avut succes: magazinul și-a făcut o reclamă gratuită, a devenit popular printre șahiști și și-a mărit vânzările...

Paul Keres... problemist

Atracția pentru șahul artistic a marelui maestru sovietic este mai puțin cunoscută publicului. Și, totuși, Paul Keres și-a început cariera șahistă compunând probleme (cel puțin 32 de lucrări în două mutări) și jucând prin corespondență.

În legătură cu problema de mai sus, cu enunțul „Albul dă mat în 2 mutări”, maestrul internațional de compoziție șahistă Commins Mansfield din Anglia povestește o întâmplare amuzantă în revista „The Problemist” (mai-iunie 1974). Cu ceva timp înainte, el reușise să termine o problemă în care albul, prin cheie, dă regelui negru trei cimpuri de refugiu laterale, oferindu-i posibilitatea să dea tot atâtea contrașahuri.

O construcție dificilă, care-i ceruse multe ore și zile de căutări migăloase. Mansfield a trimis problema la un concurs internațional și, pentru a se convinge că este vorba de o idee originală, a trimis compoziția problemistului vestgerman Hans Albrecht, posesorul unei vaste și faimoase cartoteci problemistice. Mare i-a fost surpriza maestrului englez când, primind răspunsul lui Albrecht, a aflat că o problemă cu o idee și o construcție asemănătoare a fost publicată în revista spaniolă în 1935, de nimeni altul decât marele maestru Paul Keres. Departe de a fi supărat, Mansfield scrie: „Puțini sînt compozitorii care au avut distincția ca una din lucrările lor să anticipeze complet opera unui mare maestru al șahului practic!” Soluția problemei: 1Cb5!”

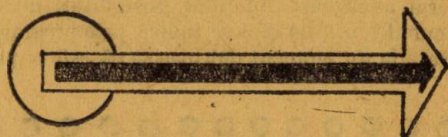

Filmoteca de șah

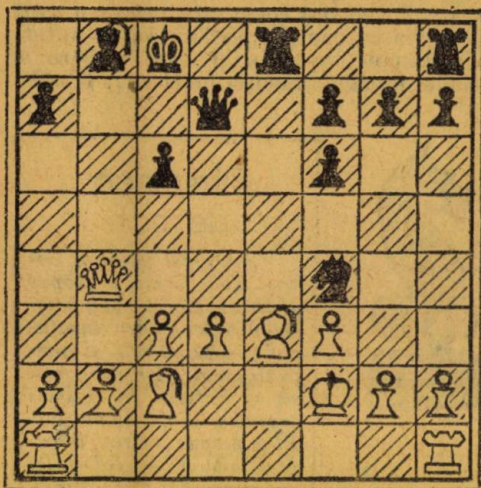
Cunoscutul maestru George Koltanovski, a propus utilizarea filmelor și a magnetofonelor pentru învătarea jocului de șah și perfecționarea celor ce doresc să se inițieze în tainele sportului pe 64 de patrate. El a propus crearea, în cadrul bibliotecii federației americane de specialitate, a unei secții speciale de împrumut cuprinzând diferite filme șahiste realizate pînă acum, multe cu caracter didactic, ca și a înregistrărilor, pe benzi de magnetofon, a unor conferințe și dialoguri șahiste ale unor maeștri celebri din toată lumea.

Sala aplaudă mutarea făcută de computer

O sală de concert din Stockholm, unde, la începutul lunii august 1974 și-a avut sediul secretariatul organizatoric al primului campionat mondial al mașinilor electronice pro-

gramate să joace șah. Pentru publicul numeros care venise în sală să urmărească desfășurarea luptei dintre roboții șahiști, fuseseră puse pe scenă câteva table mari de demonstrație. Partida care reținea cel mai mult atenția spectatorilor, a fost cea dintre ordinatorul sovietic „Caissa” (după numele zeiței șahului) și calculatorul electronic american „Tech”. La un moment dat, s-a ajuns la poziția din diagrama de mai jos, în care la mutare era „Caissa”, cu negrele.

Cînd calculatorul și-a anunțat mutarea — un sacrificiu de calitate pentru cîștigarea reginei adverse — (21...Te8-e3!!) s-a întîmplat un lucru surprinzător: sala a izbucnit în aplauze. Evident, nu pentru computer — la urma urmei o aglomerație de materie inertă — ci pentru programatorii care au reușit să instruiască mașina să joace un șah presărat în multe momente cu mutări de calitate, cu posibilitatea creării unor combinații spectaculoase. După 22.R:e3 partida a continuat astfel: 22...Cd5+, 23. Re2 C:b4 24. c:b4 Dd4 25. Tab1, Te8 șah 26. Rf1, De3 27. d1, De2 șah 28. Rg1, D: c2 29. Rf1, D: b1 șah 30. Rf2 D: 2 șah 31. Rf1, De2 șah 32. Rg1, Dd1 șah 33. Rf2, Te2mat.

Analizînd finalul partidei, mulți spectatori au fost însă nedumeriți. Cum de-a fost posibil ca mașina electronică să nu fi văzut matul într-o mutare cu 32. De1 mat? Experții au furnizat însă o explicație simplă. Calculatorul analizează diferitele posibilități într-o anumită ordine ce i se indică prin program. Dacă la un moment dat mașina găsește o po-

sibilitate de mat într-una din variante, atunci ea se oprește automat din analizarea celorlalte posibilități, preferînd varianta forțată de mat. Or, în partida alăturată, ordinatorul analizase mai întîi consecințele șahului cu regina la d1 și nu a mai căutat să vadă ce se întîmplă dacă mută dama pe e1...

Primele cărți de șah au fost publicate cu mai mult de patru secole în urmă. De atunci, după cum consideră experții, în lume au apărut peste 20 000 de titluri șahiste! Adică mai multe cărți decît s-au scris despre toate celelalte sporturi luate la un loc. Cît privește tematica acestor lucrări șahiste, ea este extrem de variată. De la tratate de deschideri și cărți despre turnee la biografii și cărți de probleme, de la lucrarea lui Botvinnik „Computerii, șahul și planificarea pe termen lung” și pînă la studii de psihologie a jocului de șah, în care se fac referiri la analiza mișcării ochilor unui jucător în timpul celor cîteva ore ale unei partide de șah...

U. VĂLUREANU

